„RADOMER-KIELCER-LEBEN" № 44 (182) „Kależytość pocztową uiszczono ryczałtem" דריטער יאָרגאַנג פרייז 25 גראָשען

הייַנט 10 זייַטען.

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

יאַדזשא גאָלדבלום
פּיניע חארענסלופ
האָבען
ת נ א י ם
געשריבען
קעלץ, אָקטאָבער 1926.

עלטסטער פעלדשער
מ. בינענשטאַק
וועלכער איז בעקאַנט מיט זיין 30—
יעהריגער פּראַקטיק אין שפּיטאָל אויף
דער כירורגישער אָפּטיילונג, האָט
צוריקגעקעהרט און נעמט ווייטער אָן
קראַנקע אין זיין וואוינונג אויף
שענקעוויטשא גאַס № 50.

5 go listopada 1926 r. ראַדאָם פרייטאָג: כח מ״חשון תרפ״ז ♦♦ פאַר׳ן אינהאַלט אין טעקסט פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען
מיטגעפיהל דער פאַמיליע זאַלצער
צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון
זייער פאָטער און מאַן

יוסף נ. ע.

מיטגליד פון ראַט פון דער יודישער
קהלה אין קעלץ.

המקום ינחם אתכם בתוך שאר
אבלי ציון וירושלים.

דער ראַט און פערוואַלטונג
פון דער יודישער קהלה
אין קעלץ.

OGŁOSZENIE.

ELEKTROWNIA RADOMSKA zwraca uwagę p. p. Radjoamatorów, **że ich anteny są w wielu wypadkach zawieszone bez zachowania elementarnych przepisów bezpieczeństwa; skutkiem niezachowania tych przepisów są możliwe wypadki zerwania się anten i ich zetknięcia z przewodami prądu silnego Elektrowni.**

Niniejszym Elektrownia składa z siebie wszelką odpowiedzialność za nieszczęśliwe wypadki (porażenia prądem radjoamatorów lub przechodniów na ulicy), które mogą być spowodowane zetknięciem anteny z przewodami Elektrowni.

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער פאַמיליע זאַלצער
ווי אויך די פערוואַלטונג פון יודישען האַנדווערקער—פעראיין
אין קעלץ, צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער פאָטער און חבר

יוסף זאַלצער נ״ע

דער ראַט און פערוואַלטונג פון דער יודישער
פאָלקס—באַנק אין קעלץ

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דער פאַמיליע זאַלצער
צוליב׳ן פר׳ הצייטיגען טויט פון
זייער מאַן און פאָטער

יוסף נ״ע

אונזער אונפערגעסליכער חבר און לאַנגיאָהריגער מיטאַרבייטער אַלס וויצע-
פּרעזעס פון יודישען האַנדווערקער—פעראיין אין קעלץ.

די פערוואַלטונג פון יודישען האַנדווערקער—
פעראיין אין קעלץ.

Buchalterji, korespondencji handlowej rachunkowości - handlowej i nauk o handlu *wyuczają gruntownie w kompletach* **za niską opłatą ratynowane siły.**

Dla życzących przedmioty ogólnokształcące, języki obce, stenografja i pisanie na maszynach.

ZGŁOSZENIA: Silniczna 3 m. 14 codziennie od 5-8 w.

נישט רעכטס, נישט לינקס, נאָר דאָ, וואו מען וועט פערשטעהן אונזערע גערעכטע פאָדערונגען!

ווען מיר שטעלען די פראַגע, צי האָבען די יודישע ראַטמענער ריכטיג געהאַנדעלט מיט זייער ארויסטריט אויף דער לעצטער זיצונג אין שטאָדט-ראַט בשעת ארויסריקען דעם אונצוטרוי— וואָטום דער לינקער פיהרונג, קאָן מען גיכער ענטפערען יאָ ווי ניין. דער פּאָזיטיווער יאָ-ענטפער איז צוליב פערשטענדליכע סבות און אומשטענדען אַ בערעכטיגטער, אַ מאָטיווירטער און פערשטענדליכער.

דער אונצוטרוי—וואָטום איז פערשטענדליך דערפאַר, ווייל איבערגעגאַנגען איז שוין יעדע מאָס און גרעניץ פון גרינגשעצונג, איגנאָרירונג, גלייכגילטיגקייט און באַגאַטעליזירונג, וואָס דער מאַגיסטראַט צוזאַמען מיט דער פּ.פּ.ס'ישע שטאָדט-ראַט - אָנפיהרונג האָבען אַרויסגעוויזען לגבי די לעבעדיגסטע אינטערעסען און נויטווענדיגסטע בעדערפנישען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

מעהר נישט ריכטיג און לגמרי נישט אויסגעהאַלטען איז נאָר געווען די קורצזיכטיגע פּאָליטיק פון די פּ.פּ.ס'ישע לידער, ווען זיי האָבען נאאיוו געגלויבט, אַז שטענדיג וועלען זיך נאָך זיי די יודישע ראַטמענער נאָכשלעפּען און אַז אייביג וועלען די יודישע שטימען דיענען פאַר זיין אַלס דאָס ציגעל פון דער וואָג-שאָל אויף איבערצוועגען די אַלע אין שטאָדט-ראַט בעהאַנדעלטע פראַגען אין דער ריכטונג פון זייערע פּאַרטייאישע אַמביציעס און חשבונות, נישט נעניסענדיג דערפאַר די קלענסטע מאָס אָנערקענונג און געגענזייטיגע דאַנקבאַרקייט.

די טבלנות און דאָס איינגעהאַלטענקייט פון די יודישע ראַטמענער האָט שוין געפּלאַצט. מעהר שווייגען און ציקוקען האָבען זיי נישט געקענט און די באָמבע, אָנגעפולט מיט גיפט און גאַליגע אויפרייס—שטאָף, האָט עקספּלאָדירט און אויפגעריסען.

דאָס קאָמעדיע-שפּיעל פון פּ. פּ. ס.'ישען מאַגיסטראַט און שטאָדט-ראַט ביים טראַקטירען מיט די יודישע אַרבייטער ביי דער קאַנאַליזאַציע, האָט אָבגעהאַלטען קנאַפּע צוויי יאָהר און האָט דעגענעווירט ביז'ן דם החמצות. דאָס שפּיעל איז געווען צו-דראַסטיש און ממש געשטאָכען אין די אויגען.

צוויי יאָהר האָבען די יודישע ראַטמענער פערשאָטען דעם שטאָדט-ראַט מיט זייערע פעטיציעס און אינטערפעלאַציעס, רעאַגירענדיג אויף די גרויסע עוולות, וואָס ווערען געטוהן דער יודישער בעפעלקערונג דערמיט, וואָס מ'לאָזט נישט צו, הונגעריגע און נויטליידענדע יודישע אַרבייטער צו דער קאַנאַליזאַציע. וואָס איז אָבער געווען דער סוף פון די דאָזיגע אומגליקליכע אינטערפעלאַציעס? מ'האָט זיי אויסגעהערט, געגעבען אַנ'הבטחה און זיי אָוועקגעלעגט.

ס'וועט נישט זיין קיין שפּאַס, און אפשר נישט איבערטריבען, ווען מיר וועלען זאָגען, אַז אַזעלכע יודישע אינטערפעלאַציעס געפינען זיך אין קאַנצעלאַריע פון שטאָדט-ראַט פיל מעהר, וויפיעל יודען ס'זענען געווען בעשעפטיגט ביי דער קאַנאַליזאַציע.

די יודישע ראַטמענער האָבען צום ערשט געבעטען, נאָכהער געפאָדערט און צום סוף ווידער געגאַנגען מיט שתדלנות, אָבער אַלץ איינס, קיין איינער פון די אַלע מיטלען האָט נישט געווירקט און די פּ. פּ. ס'ישע דעמאָקראַטען, אויף וועמענס פאָהן עס איז אויפגעקריצט: „פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער פעראייניגט אייך" האָבען די יודישע פּראָלעטאַריער, וואָס זענען געקומען בעטען רעכט אויף שוואַרצע ערד-גראָבענדיגע אַרבייט, פון זיך אָבגעשטויסען און פון די יודישע ראַטמענער, זייערע פאָרשטעהער, דאָס גענאַר געמאַכט.

אָבער צו דער קאָמעדיע און דעם ציניש'ען שפּיעל האָט פאָרט אַ סוף גענומען. אַ שאָד איז נאָר, וואָס דער סוף איז שוין צו-שפּעט געקומען, ווען די אַלנוועספּיציע-אַרבייט ביי דער קאַנאַליזאַציע און וואַסער לייטונג ווערט, אַט אַט שוין פערענדיגט. וואָלט דער זעלבער אונצוטרוי-וואָטום פריהער געקומען, וואָלט אפשר צוזאַמען מיט די פּ. פּ. ס'ישער אָנפיהרונג אין שטאָדט-ראַט, אויך געפאַלען זייער אַנטיסעמיטישער קורס ביי דער קאַנאַליזאַציע-אַרבייט און מיר וואָלטען אפשר בעוויזען צו פערשאַפען, אָבער בעסער געזאָגט, אויסצוקעמפען די מעגליכקייט צו בעשעפטיגען מעהר יודישער אַרבייטער ביי דער קאַנאַליזאַציע.

דאָס געדולד פון די יודישע ראַטמענער האָט צו-פיעל געקאָסט און טאַקי אפשר דערפון האָט זיך דערנומען אַזוי פיל דרייסטקייט צו די פּ.פּ.ס'ישער פיהרער אויפצולאַכען די יודישע פאָדערונגען, וויסענדיג אפילו, אַז מיט די 10 יודישע שטימען האָבען זיי דאָס גליק צו זיין אַ איבערוויגענדע מעהרהייט אין שטאָדט-ראַט.

די ה"ת פון פּ. פּ. ס'ישען לאַגער האָבען זיך אָבער ענדליך ענטוישט. די פּ. פּ. ס'ישע פּאָליטיק אין מאַגיסטראַט, ווי אין שטאָדט-ראַט, האָט ממש געשטיפּט די יודישע ראַטמענער אין די אָרעמס פון רעכטען לאַגער, אין דער הינזיכט פון אַרויסדריקען דער פּרעזעס פון שטאָדט-ראַט אונצוטרוי. נאָר קורצזיכטיגער פּאָליטיק איז דערין שולדיג, וואָס פון אַ מעהרהייט איז די פּ. פּ. ס. געוואָרען אַ מינדערהייט, ווייל ווי איז געווען דער פּשוט'ער עלעמענטאַרער שכל פון דער פּ. פּ. ס. אריבערצוגעהן איבער די קעפּ פון די יודישע ראַטמענער, נישט רעכענענדיג זיך אַבסאָלוט מיט זייערע פערלאַנגען, אין דער צייט, ווען אָהן זייערע שטימען איז מען נישט בכח געווען צו פערשאַפען זיך אַ מעהרהייט פאַר די אייגענע פּאָסטולאַטען און פּראָיעקטען. וואָס האָבען זיי געמיינט, אַז די יודישע ראַטמענער וועלען זיצען ווי די מומיעס און אונטערזאָגען מה יפית נאָכ'ן דיריגיר-שטעקעלע פון די פּ. פּ. ס. אפילו ווען מ'וועט פערראַטען די יודישע אינטערעסען? פאַרוואָס האָבען זיי, אייגענטליך, געזאָלט אַזוי טראַכטען? פאַר וואָס איז אַזוי גרויס דער כעס פון דער היגער פּ. פּ. ס'ישער פּרעסע, וואָס די יודען זענען געגאַנגען צוזאַמען מיט די רעכטע? צי דען האָבען געזאָלט די יודישע ראַטמענער אויפדריקען צוטרוי אַט די יעניגע דערפאַר, וואָס ווייסען צונעמען 70 פּראָצענטיגע פּאָדאַטקעס און אַנדערע פערשידענע לאָקאַלע שטייערן פון דער יודישער בעפעלקערונג און צו-נעמען צו אַרבייט קוים ברוחק 14% אויב ס'איז ענטשטאַנען אַ פערשטענדיגונג צווישען יודען און רעכטע האָט דעם באָדען דערצו צוגעגרייט נישט קיין אַנדערער ווי די פּ. פּ. ס. מיט איהר טאַקטלאָזע און אַבסאָלוט נישט אויסגעהאַלטענע פּאָליטיק. צוטרוי פערלאַנגט מען נאָר דעמאָלט, ווען מען פערדיענט עס. די קרעדיט-ווע אויף דער צוטרוי-קאָנטאָ פון די פּ. פּ. ס'ישער פּאָליטיק האָבען די יודען צומיינט און שוין צו-פיעל אָקצעפּטירט.

פונדעסטוועגען נאָך דער גאַנצער פערשטענדיגונג (אויב אַזעלכעס איז געשעהן) צווישען יודען מיט די רעכטע, ברויכען די יודישע ראַטמענער זיין גענוג ניכטער. פון דער ביז אַ הערינער פּראַקטיק ברויכען מיר שוין זיין געוואָרענט נישט צו זיין מעהר ווערקצייג און אַלס אויסנוץ-מאַטעריאַל צו פּאָליטישע מאַכינאַציעס. דען מיר ווייסען און פערשטעהען, אַז די רעכטע האָבען זייער אונצוטרוי אויסגעדריקט נישט צוליב די יודישע עוולות. זיי האָבען נאָר אין די יודען געוואָלט געפונען אַ שטיץ-פּונקט און מיט זייער הילף ערווערבען אַ מעהרהייט, דורך וועלכער זיי זאָלען זיין ביכולת אומצושטירצען דעם פּ. פּ. ס'ישען שטאָדט-ראַט און מאַגיסטראַט.

מיר ברויכען נישט נתפּעל ווערען, וואָס די „סלאָוואָ ראַדאָמסקע" ליבט אַזוי דעם יודישען אַרויסטריט, וואָס ווערט ביי איהר אָנגערופען אַ בלאָק צווישען די יודען מיט די רעכטע, און זי בעטראַכט עס אַלס אַ אַקט פון פערטיעפונג פון בירגערליכע אידעען און פליכטען, ווייל אין זעלבען נומער, וואָס איז פול מיט קעלבערנע התפּעלות פאַר דער יודישער אונצוטרוי-דעקלעראַציע, דריקט זי גלייכצייטיג נאָטיצען וועגען רעפּעראַטען, ווי אַזוי די קריסטליכע בעפעלקערונג ברויך זיך אויסהיטען פאַרן יודישען איבערפלוס, נישט נאָר אויפן געביעט פון האַנדעל און אינדוסטריע, נאָר אויך אויפן געביעט פון קריסטליכער עטיק און קולטור (ליין „סלאָוואָ" נומער 247). פאַר אונזערע אויגען שטעהן נאָך גענוג בולט די גרויסע קידוש-לבנה אותיות פון דער בּאָיקאָט לאָזונג „סוואָי דאָ סוועגאָ" וועלכע שרייבט אָראָב אונאויפהערליך פון איהרע צייטונג'ס שפּאַלטען, אַליאַרמירענדיג און העצענדיג דער פּוילישער געזעלשאַפט געגען דער מכלומרשטער געפאַהר פון יודישען מסחר און מלאכה.

מיר ברויכען זיין ביים קלאָרען פערשטאַנד, נישט פער שכור'ט ווערען פון נייע „הבטחות". מיר ברויכען דער עיקר אין זין האָבען, אַז אויסער ביר-

א פּרישע גזירה.

(צו דער אויפמערקזאמקייט פון סוחרים-פעראיין און האנדוו.-קלוב).

מיט דעם וואָרט מוז בעצייכענט ווערען די נייע פעראָרדנונג וועגען ריפשאלטאָ-שפייער אויפן יאָהר 1927.

אין וואָס אייגענטליך דריקט זיך אויס די דאזיגע גזירה?

ווי בעוואוסט, האָט דאס פינאנץ-מיניסטעריום אָרויסגעגעבען א פעראָרדנונג, אָז אויפן 1927 יאָהר, זאָלען די סוחרים און קליינהענדלער, וואָס האָבען האנדעלס-פאטענטען פון 3-טער און 4 טער קאָטעגאָריע און האָנדווערקער פון 7—טער און 8-טער קאטעגאריע נישט ווערען בעשטייערט ווי ביז איצט, דורכן פינאנץ-אָמט („אורזשאָנד סקארבאָווי"), נאר יעדע שטאָדט וו ע ט בעשטייערט ווערען „ריטשאלטאָווי" ד. ה. אין אָלגעמיין צום ביישפּיל, ראדאם וועלען מיר זאָגען, ווערט בעשטייערט מיט איין אָדער אָנדערטהאלבען מיליאָן זלאָטעס וועלען די פערוואלטונגען פון ד י סוחרים-און האָנדוו.-פעראייגען די דאזיגע סומע צוטיילען צווישען זייערע מיטגלידער, און דאָ וועט זיך ארויסווייזען א גישט אנגענעהמער און זאָגאר א פערביטערטער קאָמף.

ווייל ווען פריאער, אָז עמיצער איז בע'עולה'ט געוואָרען האָט ער אָנגעשריבען א רבקורס צום „סקאָרב" און זיך בעמיהט, אז מ'זאָל איהם נישט בעשטייערען איבער די כחות און ווען נישט קוקענדיג דערויף, זענען זיינע שטייערען נישט רעדוצירט געוואָרען האָט ער אָמהעכסטען געהאָט א פרעטענזיע צו די פינאנץ-בעאמטע, וועלכע געהען נישט אָריין אין זיין לאָגע.

איצט שטעלט אייך פאר, וואָס פאר א דעמאָראָליזאציע דאס וועט אריינברענגען אין די רייהען פון די סוחרים און האָנדווערקער ווען די פערוואלטונגען אָליין וועלען בעשטייערען זייערע מיטגלידער. יעדער וועט קוקען אויף די פערוואלטונגס-מיטגלידער ווי אויף זיינע מערדער, וואס מיט זייער בעשטייערונג ווילען זיי פון איהם צו נעמען דאס לעצטע, וואס ער פערמאָגט נאָך.

אָון וואס פאר א ברייט פעלד וועט זיך דאָ עפענען פאר כל המיני פּראָטעקציעס...

און אויב ס'וועלען זיך טרעפען אָזעלכע, וויאָס וועלען לויפען מיט אָנקלאָגעס צום „אורזשאָנד" וועגען די אויף זיי ארויפגעלעגטע צו גרויסע שטייערען — וועלען זיי יענע ענטפערען: וואָס האָט איהר צו אונז, געהט צו אייערע ברידער...

איך רוף עס דעריבער אָן א פרישע גזירה, ווייל שטענדיג וועלען מיר נאר האָבען צו טהון מיט מחלוקת און אָרומרייסענישען ארום די שטייערען. אונזער גאנצער ענערגיע וועט אָנגעווענדעט ווערען אויפן דאזיגען געביט. ס'וועלען פערנאכלעסיגט ווערען אונזערע אויפגאָבען בנוגע צו אונזער נאָציאָנאלע קולטורעלער אָרבייט.

זאָלען מיר נישט פערוואנדלען אונזערע פעראיינען אין א „אורזשאָנד סקארבאָווי".

מיר טאָרען דערצו נישט דערלאָזען!

מיר מוזען תיכף וועגען דעם אינטערווענירען אין אונזערע צענטראלעס!

מיר מוזען פאדערען, אז אין „אורזאָנד סקארבאָווי" זאלען אונזערע פאָדערונגען ערלעדיגט ווערען אויף א גערעכטליכען אופן, אז די אָרימע סוחרים, קליינהענדלער און האָנדווערקער זאָלען נישט צופיעל בעשטייערט ווערען. עס מוז אויפגעהויבען ווערען די שטים פון די אלע יעניגע, וועלכע געהען צו גרונד צוליב די אומיושר'דיגע בעלאָסטעטע שטייערען.

עס מוז אויפגעהויבען ווערען א קאָמף — אז די פרישע גזירה זאל בטל ווערען.

ש. נ.

גערליכע פליכטען פון לאגר, האָבען מיר אויך אונזערע יודישע ספעציפישע אינטערעסען, וועלכע מיר ברויכען שיצען און פערטיידיגען. לאמיר געהן מיט די, וועלכע וועלען פערשטעהן און אָנערקענען אונזערע רעכטע אָלס בירגער און יודען און געהן, אין יעדען פאָל, געגען די, וואָס וועלען זיין געגען אונז און געגען אונזערע לעבענס-אינטערעסען.

נישט רעכטס, נישט לינקס, נאר ווי דער נאָרמאָלער שכל און געזונדטער פערשטאנד דיקטירט אונז, און נאר דארט, וואו מען וועט וועלען פערשטעהן אונזערע גערעכטע יודישע פאָדערונגען. אָט דאָס ברויך זיין אונזער דעוויז.

ב. צווייג.

KONCESJONOWANE
Zakłady Elektro-Mechaniczne i Wodociągowo-Kanalizacyjne „I. GOLDBERG"
Radom, ul. Witolda 10, Telefon 87.
wykonywują po cenach przystępnych i na dogodnych warunkach.
Włączania Domowych Wodociągów i Kanalizacji do sieci miejskich.

די צוויי שוועסטער.

טראָגעדיע פון פּויליש-יודישער פאמיליע אין פאלעסטינא

3.

דערווייל האָט זיך אָבער געמאָכט פאָלגענדע געשיכטע; אסתר פלעגט האָבען זעהר וועניג מענער געזעלשאָפט, און אָין איהר אָרבייט איז זי געקומען אין בעריהרונג בלויז מיט פרויען, און זעלטען ווען א פרוי איז געקומען אין בעגלייטונג מיט איהר מאָן, חתן אָדער אָזוי א בעקאָנטען. זוכען מענער-געזעלשאָפט האָט אויך אסתר נישט געזוכט, עס איז איהר דעריבער געוואָרען לאָנגווייליג, אומעטיג, און אין איינעם אָזאָ מאָמענט האָט זי פערגעסען, אָז זי איז געפאָהרען קיין פאלעסטינאָ אום איין מאָל פאר אלע מאָל איבערצורייסען מיט פראָנצ'ן. זי האָט איינמאָל אָנגעשריבען אָ בריף צו איהר געליבטען. ווען פראנץ האָט בעקומען דעם בריף פון פאלעסטינא, האָט ער איהר גלייך געענטפערט, און אזוי האָט זיך צווישען זיי ווידער אָנגעהויבען אָ ליבעס-קאָרעספּאָנדענץ, די בריף זענען געוועזען ליידענשאָפטליכע. זעהר פייערדיגע, ווייל עס זענען געוועזען די פונקען פון אָ הייסער, הילפלאָזער לעבען. זי האָט געהאָט אָ טרייסט אין איהר לעבען. אָ מיטעל צו בערוהיגען איהרע ליידען.

צווישען די יונגע-לייט, וועלכע האָבען זיך געלערענט טאנצען ביי ראָזאַ'ן וואָס האט שוין אין פאָלעסטינאָ אָנגענומען דעם נאָמען שושנה, האָט זיך געפונען אָ יונגערמאָן אָ בוכהאָלטער, וואָס האט זיך שטערבליך פערליבט אין שושנה'ן, און ווייל זיין ליבע איז געווען אַן ערנסטע און ווייל ער האָט געטראכט וועגען פערבינדען זיין שיקזאָל מיט שושנה'ס, דעריבער האָט ער נישט ארויסגעוויזען צו איהר אזא האָלטונג ווי אלע אָנדערע יונגעלייט. שושנה, ווידער, האָט נישט ערנסט גענומען זיינע ליבעס ערקלערונגען. זי האָט געזוכט לייכטע, נישט ערנסטע ליבע און גראד אָלס אזעלכער איז איהר דער יונגערמאן נישט געפעלען. עס איז דעריבער צווישען זיי געווען אָ קאָץ און מויז-שפּיל. וואס מעהר שושנה האָט זיך דערווייטערט פון דעם יונגערמאן, אָלץ מעהר פערליבט איז ער אָין איהר געוואָרען, און וואס מער פערליבט ער איז איהר געוואָרען. אָלץ ווייטער איז זי פון איהם געוואָרען. דער יונגערמאן איז פון איהר נישט אָפּגעטרעטען. ער האָט אָנגעהויבען צו בעזוכען פריוואָט שושנה'ס שטוב און דאָ האט ער געטראָפען איהר עלטערע שוועסטער, באָלד זענען זיי נאָהענט בעקאָנט געוואָרען און דער יונגערמאָן איז זעהר געפעלען געוואָרען אסתר'ן. אמת, אָז די ווירקליכע ליבע האָט זי געפיהלט צו פראנצ'ן, אָבער זי האָט געגלויבט, אָז ווען זי וועט זיך פערבינדען מיט דעם יונגערמאָן, וועט די ליבע צום דייטש ביסלעכווייז פערשווינדען. עס איז נישט געווען קיין לייכטע זאָך צו מאָכען, אָז אָנשטאט איהר שוועסטער זאָל דער יונגערמאן זי ליב בעקומען אויף אָזוי פיל, אָז ער זאָל אייגוויליגען זיך מ'ט איהר צו פערהייראָטען.

אסתר האָט אָבער אָנגעווענדעט אָלע יענע מיטלען, וואָס די פרויען בענוצען, ווען זיי ווילען צו זיך צוציהען אָ יונגנמאן, דערווייל איז געשען אָ נייער אומגליק. שושנה איז קראנק געוואָרען אויף אָ מיאוס'ער קראנקהייט, ווען אסתר האָט דאָס דערהערט, האָט זי בעשלאָסען, אָז זי טאָר פאר קיין פאָל נישט דערלאָזען דעם יונגענמאן זיך פערבינדען מיט שושנה'ן. זאָגען איהם אָבער די אורזאכע. ענטדעקען איהר שוועסטער'ס געהיימניס, האָט זי נישט

כ׳בין שוין מיט מזל א „רעסטעריטער"

דערצעהלט פון א 90-ער ראטשניק.

געה איך אזוי און טראכט וועגען יודישען לעבען אין ראדאם. ווי אזוי אונזערע פערזארגער און כלל־טהוער „פערזארגען" די ארימע יודישע בעפעלקערונג מיט קויהלען אויף ווינטער, ווי אזוי עס זעהט אויס די גמינע מיט איהר גאנצער קלאפער-געציג. האט זי אנגענומען א ביודזשעט, ליגט ער נאך בריות גדול אין די תויכע מקומות און ריהט זיך אויס די ביינער. דא האט מען שוין באלד דאס יאהר 1927 און דער ביודזשעט פון 1926 איז נאר אלץ נישט בעשטעטיגט. נישט בעסער איז אויך מיט די נייע רבנים־וואהלען, אויך זיי זענען נאך אלץ נישט אונטער'ן געכתיבה'ט. יעדער וואך האבען מיך ב"ת נייע מסירות און דאנאסען מיט דאנאסעלעך. פלוצלינג שמועסט מען שוין גאר, אז אלע, אלע דאזיגע האבען זיך אבגעזאגט. א טייל גאר זאגען, אז 5 האבען זיך שוין אבגעזאגט (מאדנע משוגה'דיגע קלאנגען, האטש זיי הויבען זיך גארנישט אן.) פשוט א גאנצע ערבוביא: געה איך אזוי איבער די ראדאמער גאסען און טראכט וועגען אונזער קהל'שער פאליטיק, זעה איך ביי א ראג א גאנצע אסיפה, מ'לייענט א נייעם „פריקאז".

וואס איז דאס פארע פריקאז, רצותי? שוין א נייע „סאמיעשטשעניע"? (געמיינט, „זאחיעשטשעניע")–א, שוין ווידער א נייער פאראטעק טונדשטיקאוועצ?

פארע „ראטשניק" פרעגט מיך א יוד – זענט איהר?

דער יוד האט א פנים אין מיין מינע דערקענט, אז איך ווייס נישט, וואס פארע מאכל דאס איז, פרעגט ער מיך: פון וועלכען יאהר זענט איהר?

הקיצור, איך האב זיך דערוואוסט, אז חיות ווי איך בין געבוירען אין יאהר 1890 מוז איך זיך געהן — „רעסטערירען"...

קים א חיים, דערצעהל עס מיין יודענע, ווערט א ויצעקו: „דער טאטע געהט צו די זעלנער"!. ס'זענען זיך צוזאמענגעלאפען די שכנים, די געוואלדען זענען געגאנגען עד לב השמים, א ווערטעלע, א טאטע פון דערוואקסענע טעכטער, מיט וועלכע איך שטעה שוין אין שידוכים, זאל גאר אין מיטען דעריגען ארייננקריכען אין „ראזאוואגע מאנטעל"..!

נאר פערפאלען, גזירות המלכות, האב איך זיך טאקע איינגעפאקט דעם טלית און תפילין, אפגעזעגענט זיך מיט ווייב און קינדער, ווער ווייסט, היינטיגע צייטען מאלע, וואס ס'קאן זיך אלץ מאכען, עפיס שמועסט מען דאך אין שטיבעל וועגען א נייע מחלוקה צווישען אונזערען מיט די ליטוואקעס, און צו הילף זאל קומען דער „גרויסער"...

האב איך טאקע זיך הארציג געזעגענט, געקושט מיין ווייב און להבדיל די מזוזה, און הלוך יאקעוו פאוויש בו דער „רעסטעראציע".

געקומען א חין פרעג איך דארט דעם גלאוונע רעסטעראטאר: „טשי פאן שלאכעשיץ רעסטעראציע"?

יענער קוקט אפילו נישט אויף מיר, און קוקענדיג אין די כתבים גיעט ער מיך א פרעג: „קטורי ראטשניק"?

חס וחלילה, זאג איך, „יא פארוטשניק! זי געפעהלט אייך אזא פויערישער קאם, איך יאקעוו פאוויש, א גבאי פון א חסידים שטיבעל — א פארוטשניק! יא, זאג איך איהם, „ניע יעסטעם פארוטשניקעם, מאיא נאיפטארשא צורא חנה גנענדיל מא פש אטשעלא פאראוטשניקא. אלע יא — חס מלהזכיר"!

– אוראדזאני! גיבט ער שוין א שטעל אויס אויף מיר א פאר אויגען.

אט אזוי רעד, קלארע דיבורים, יעפּטעם זאג איך – א 90-ער ראטשניק!

— גארנאשטשע! או ווא, א חכם, א גוי, סקאנט, זאג איך – „פאן וויע זשע יא טשערפיע נא גלאדנאשטש"? דזשישיי, זאג איך איהם ווייטער, מאדלילעם שען מילקא ז'פשאדו (כ'האב היינט גאר געדאווענט פון פארענס) „אי דליקאטנאם טשערפיע נא גלאד-

---

געקאגט, דער יונגערמאן, אידער, האט כסדר גערעדט מיט בעגייסטערונג וועגען שושנה'ן און אפען ערקלערט, אז ער וועט בעגעהן זעלבסטמארד, אויב זי וועט איהם נישט הייראטען.

אסתר האט געמוזט אנהויבען פיהרען א קאמף געגען איהר אייגענער שוועסטער. זי האט איהר געמוזט מיאוס מאכען אין די אויגען פון דעם יונגענמאן, און אין דער זעלבער צייט זיך בעליבט מאכען ביי איהם. און אזוי איז עס געשעהן, אז איינמאל אין אן אווענד איז דער יונגערמאן מיט איהר צו־ווייט אוועק... און נאך דער פאטירונג האט שוין דער יונגערמאן ווי געפיהלט אויף זיך א פליכט זיך צו פארבינדען מיט אסתר'ן. אזוי איז עס טאקע געשעהן, אז אין דער זעלבער צייט, וואס שושנה האט זיך קורירט ביי א דאקטאר, האט אסתר געהייראט מיט דעם יונגערמאן, וואס איז געווען און איז געבליבען שטערבליך פערליבט אין שושנה'ן.

פאר אסתר'ן האבען זיך אנגעהויבען טעג און נעכט פון שרעקליכע גייסטיגע יסורים. דער טשאד איז אריבער און א פוסטקייט האט זי דערפיהלט פון אלע זייטען. זי האט געפיהלט, אז איהר מאן וואוינט מיט איהר נאר אויס כל כח, אבער ער פיהלט נישט צו איהר אפילו קיין מינדעסטען טייל פון דער ליבע, וואס ער פיהלט צו איהר שוועסטער. זי האט דעריבער איהר ליידענשאפט אנגעהויבען אויסדריקען אין איהרע בריף צו פראנק'ן. עס זענען געפלויגען קיין דייטשלאנד בריף מיט פלאם־פייערדיגער ליידענשאפט, און די ענטפערס פון דארט זענען געווען עהנליכע. אזוי האט עס זיך געשלעפט דריי מאנאטען. דורך דער צייט איז דערוויי'ל שושנה אויסקורירט געווארען.

אסתר האט געפיהלט, אז א וואלקען טערביהט זיך איבער איהר היטעל. און איינמאל איז געקומען דאס אומגליק: אסתר'ס מאן האט געפונען דעם פאקעט מיט פראנצ'ס בריף, און, אנגעצינדען מיט כעס און שנאה, איז ער צו בו זיין פרוי און איהר געמאכט א סקאנדאל. ער האט זי געזידעלט, געסטראשעט און אויסגערעדט אויף איהר וואס אין דער קארט. ער האט איהר אויסגעשטעלט אלס מוסטער איהר שוועסטער שושנה, וואס איז אזוי אונשולדיג, און זי, אסתר — איז פערדארבען. אט האט זי איהם בעקומען אלס מאן נאר דורך דעם, וואס זי איז מיט איהם פריהער אריינגעטרעטען אין אינטימע פערהעלטנישען. געוויס איז זי אין אזעלכע פערהעלטנישען אויך געווען מיט פראנצ'ן.

אסתר האט אויף דעם אלעם נישט געענטפערט, נאר טיף אין הארצען האט זי בעשלאסען, אז מעהר קען זי אזא לעבען נישט אריבערטראגען. זי האט אנגעשריבען א לאנגען בריף בו שושנה'ן, אין וועלכען זי האט זיך ארויסגערעדט פון הארצען, און פערענדיגט דעם בריף מיט דער ביטע, אז זי, שושנה, זאל ענדליך מאכען אן ענדע צו איהר ארט לעבען און הייראטען מיט איהם, אסתר'ס מאן, וועלכער איז ווייטער פערליבט אין איהר, שושנה'ן. נאכדעם האט זי זיך אנגעטוהן אין איהרע שעהנסטע קליידער און, אויסזוכענדיג א צייט ווען קיינער איז נישט געווען אין שטוב, האט זי זיך פער־סמ'ט מיט קארבאל.

עס איז זיך לייכט פארצושטעלען, וואס עס האט זיך אפגעטוהן. נאטירליך האט זיך אסתר'ס מאן איצט געמאכט די גרעסטע פארוואורפען, אבער עס איז שוין געווען צו שפעט.

עס איז אריבער די „שלושים". פארן פעטער און פאר שושנה'ן איז קלאהר געווארען, אז זי דארף איצט נעהמען אלס מאן איהר געוועזענעם שוואגער. שושנה האט אויך אנגעהויבען נאכטראכטען וועגען איהר שוועסטער'ס טויט, וואס מעהר זי האט געלייענט איהר בריף, איז פאר איהר קלאהר געווארען, אז ווען איהר שוועסטער וואלט נישט געמוזט ביי איהר צונעמען איהר יונגענסאן, וואלט זי נישט געקומען צו דעם אומגליק.

שושנה האט זיך, אלזא, אויך אנגעהויבען פיהלען שולדיג אין איהר שוועסטער'ס טויט, און זי האט בעשלאסען ענ'ענדע צו מאכען צו איהר ביז איצטיגען הפקר לעבען — חתונה האבען מיט איהר געוועזענעם שוואגער און פיהרען אנ'אנשטענדיג לעבען. די טערשידענע יונגע-לייט, וואס האבען זיך געדרעהט ארום שושנה'ן האבען אבער איהר נישט אפגעלאזט. מען האט איהר פאר קיין מאל נישט געגעבען די מעגליכקייט אפ צוברעכען איהר אויספיהרונג. שושנה האט געפיהלט, אז זי איז נישט אומשטאנד ארויסצופלאנטערן זיך פון דעם טלאנטער, אין וועלכען זי איז אליין אריין. זי איז צומארגענס א גאנצען טאג געזעסען און געשריבען, דאס האט זי בעשריבען איהר טראגעדיע, און נאכמיטאג איז זי אריין אין אנ'אפטייק, געקויפט עפיס סם, כלומרש זיך צו פוצען די נעגעל, און זיך פער־סמ'ט, ווען דער אומגליקליכער פעטער איז א היים געקומען, האט ער געטראפען שוין זיין באבמער'ס טויטען קערפער.

ש. גלות.

נאַשטשי".

דאַ געט מײַנער שוין אַ קלאַפּ אין טיש אַרײַן: „יאַק גאַזוויסקאַ"! אַזוי גאָר, דו דאַרפסט וויסען ווי מ'רופט מיך צום ספר, מיט'ן גרעסטען בזיון, פּאַרוואָס נישט, יאָ שען נאַזיוואַם יאַקעוו פּאַוויש חיים לאַקשענקויל.

האָט איהר געדאַרפט זעהען דער ירגזון, פון אנ'עשו, ער האָט זיך גענומען פּרעבען די ציין ביי מיין נאָמען, ער האָט נישט געקאָנט אַרויס פון איהם.

כ'האָב געזעהען, אז ער קאָן נעביך דעם נאָמען נישט צו קייען, האָב איך פּלומאַטשעט אויף קליינגעלד:

„יאַקעוו פּאַוויש, טאַ יעסט מאָיע פּראַוודזיווע אימיע, אַ „חיים" טאָ דאָפּטאַלעם אַ דאָראָטעק נאַדוויטשאַיני אַר ניעגאָ ניעך זשיע (פון איהם זאָל לעבען"...)

געזעהען, אַז איך האָב צו טון מיט אַ גויעשען קאָפּ, און לא די, וואָס ער איז אַ נערוואָניעך פערשטעהט ער נישט קיין פּויליש אויך... האָב איך מיך אַ שטעל אָוועקגעגעבען „נאַ באַטשנאַשטש" און צו מיין בעל דבר גענומען רעדען אָפענע דיבורים:

„פּאַניע קאָמעדיאַנטשע! יעסטעם אַ 90 ער ראָטשניק, פּשישלעם שען רעסטאָראָוואָטש, אי פּראָשען מניע ניע באַלמוסיטש, באָ יעסטעם אַ מופּל בעז זלעגאָ אָקאַ" (אָחן עין הרע).

מיין בחור האָט אַ פּנים זיך דערשראָקען פאַר מיין שטרענגען טאָן, ער האָט געזעהען, אַז ער האָט נישט צו טון מיט עפּיס אַ בילע יאָקע, האָט ער זיך טאַקע גענומען צו־איילען מיט דער רעסטאָראַציע.

ער האָט ארויסגענומען אַ שיר המעלות און מיך גענומען אויפ'ן פערהער:

„גאַזוויסקאַ — יאַקעו פּאַוויש חיים לאַקשענקוילי.

„זשאַנאַטי"? — נישט פאר אייך געדאַכט.

„ליאַט"? — ביז צו גראַבסקי'ס ממשלה – 33 יאָהר, און פון גראַבסקי'ן האָב איך אויפגעהערט צו צעהלען!..

„סלוזשילי"? — אַ ביסעל ביי מען ווייב, און די רעשט ביי דער שוויגער.

געענדיגט די רעסטעראַציע, גיט ער מיר אַ כתיבה, און זאָגט מיר — „דאָוויִדזעניאַ"!

מילא די גאַנצע „רעסטעראַציע" איז מיר אַריין אין דער לינקער פאה, נאָר דער „דאָווידזעניאַ" האָט מיר נישט געפאַלען, מ'עמער זיך גאָך, הייסט עס, זעהען אין פריידען...

איך האָב מורא, אז דער „דאָווידזעניא" שמעקט מיט עפּיס..

י. אַ—ק.

די פ. פ. ס. איז ברוגז...

די היגע פּ. פּ. ס. האָט אנגעצויגען אַ זויערע מינע. משמעות, אַז די אומצוטרוי־דעקלעראַציע פון די יודישע ראַטמענער האָט איהר טיעף געטראָפען. די פּאָליטישע לייצעס האָבען זיך פון די הענד ארויסגעגליטשט און פונם פּאַרל־געשפּאַן איז איין פערדל וואָס האָט געהאָלפען שטיפען דעם וואָגען מיט דעם פּאָליטישען באַגאַזש, אנטלאָפען, איבערלאָזענדיג עס שטעקען אין אַ טיפען זומפּ, נישט אַהער, נישט אַהין. פּייערט דאָס טאַקי איהר פּאַרטיי־צייטונג, די היגע „זשיציע ראָבאָטניטשע". זידעלט און כעס'ט זיך, אָנרופענדיג דאָס צובריקצוועטשע פערדיל מיט אַ צונעמעניש פון קלאָזעט לשון, מאַכענדיג זיך דערביי פארגעסען, אַז ערשט נעכטען האָט מען דאָס זעלבע יודישע פערדיל געגלאָטשעט און זיך געצאַצקעט דערמיט.

דער „זשיציע" געפעלט נישט די פרענקעלס און מולפר'ס, קריטיקירענדיג זיי, דאָס זיי רעדען נישט אין נאָמען פון יודישען פּראָלעטאַריאַט. גאַנצע דריי יאָהר האָבען די זעלבע ה"ה געפּויגט און זייער בירגערליך בעיואָפּטזיין איז גאָרנישט געווען אַ שטערונג די פּ. פּ. ס.־סאָציאַליסטען זאָלען האַלטען פאַר אַ כשר'ע מציאה זייערע שטימען, כדי צו בילדען מיט זיי אַ מעהרהייט בעת'ן דורכפיהרען אַ וועלכען ס'איז פאָרשלאָג, צום גינסטען פאַר זיי. ווען אָבער די זעלביגע פרענקעלס און מוליערס האָבען אָנגעהויבען אויפצודעקען דאָס סאָציאַליסטישע געוויסען פון זייער לאָקאַל־פּאָליטישע מיט־שותפים, די פּ. פּ. ס. פאַר איהר נעגאַטיווע בעציהונג לגבי די יודישע פּראָלעטאַרישע געגאַפען, וועמען ס'איז נישט געווען בום האַרצען צו צולאָזען זיי צו דער קאַנאַליזאַציע אַרבייט, קומט די „זשיציע" דאַן צוגעהן און אין לעצטען נומער (42) וואו זי מאַלט אָן אויף דער ענדעציע צושרייבט זיך וועגען דער יודישער דעקלעראַציע כהאי לישנא:

„מיט די יורישע בורזשואַזיע, וואָס רעפּרעזענטירט אַמווייניגסטענס די אינטערעסען פון יודישען פּראָלעטאַריאַט, מיט אַ ז ע ל כ ע „בזשוכאַשטשעס", ווי אַ ה' פרענקעל און מוליער, וועלכע זענען די געשוואוירענע פערטיידיגער פון דער פערמעגליכער פינאַנסיערע, פון רייכע פאַבריקאַנטען, און פון דער טשעמנער, נאַרישער און קלעריקאַלער יודישע מאַסע און זייער פאַנאַטישע חדרים. אָט מיט די אויסגעפּאַשעטע פּנים'ער פון די יודישע ראַטמענער, וועלכע רעדען נאָר אין זייער אייגענער פּאָליטישער און געזעלשאַפטליכע אידעאָלאָגיע, האָט דאָס געשלאָסען פריינדשאַפט דער ה' ניעדזשוויעצקי אין נאָמען פון דער קריסטליכער דעמאָקראַטיע".

עס פרעגט זיך די ה"ה פון „זשיציע": פאַר וואָס זענט איהר געגאַנגען פערייניגט מיט אָט דער יודישער קלעריקאַלער, פאַנאַטישער און טשעמנער פערשטעהערשאַפט און איהר האָט אייך גאָרנישט גע'מיאוסט מיט די שטימען פון אָט די זעלבע מוליערס און פרענקעלס אַזוי פיל יאָהר? ווער האָט זיך אָנגענומען די קשיורדע פון די יורישע אַרבייטער ביי דער קאַנאַליזאַציע און שטאָדטישע אַרבייט, צי איהר אַלס פּראָלעטאַרישע „טאָוואַזשישעס", צי אָט טאַקי די זעלבע יורישע „בורזשואַזן"? און נאָך: אויב די פרענקעלס און מוליערס האָבען ביי אייך נישט נושא חן געווען דערפאַר, ווייל זיי פערטיידיגען די אינטערעסען פון דער יודישער בורזשואַזיע, איז וואָס האָט איהר געטוהן פאַר די פערשטעהער פון דער יודישער אַרבייטער קלאַס, די ח"ה לאַנדוי, ספּורניאַ און ברילאַנט? וויפיל מיה און מאַטערניש האָט אָוועקגעלעגט דער ה' לאַנדוי (בונדיסטער ראַטמאַן) ביז איהם האָט זיך איינגעגעבען צו פערשאַפען אַרבייטס בעשעפטיגונג פאַר אַ יודישען אַרבייטער ביי דער קאַנאַליזאַציע, איבער וועלכער איהר זענט געווען דער גאַנצער טמונה?

יואָס וועט איהר דערויף ענטפערען? הייסט דאָס דען נישט געוואָרפען שמוץ אין דער זעלבער ברונעם, פון וואַנען איהר אליין האָט געטרונקען?

איש.

טעאטער נאָטיצן.

הינקעמאַן

פּראָגעדיע אין 7 בילדער פון ערנסט טאָללער, אויסגעפיהרט דורך די טרופּע פון יוליוס אַדלער אין טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי" דעם 29־טען ט. ח.

„הינקעמאַן", „קין" און דער „פּאָטער" דאָס זענען קלאַסישע ווערק, וואָס פערדיענען באמת די אויפמערקזאַמקייט פון מענשליכען דענקען דאָס זענען מעהר ווי לעבען'ס־בילדער. דאָס זענען פּראָבלעמען און טיף־בעוויסטזייטע פראַגען און זייער אויספיהרליכע אָבהאַנדלונגען זענען אַ אינטערעסאַנטער שטאָף פאַר קריטישע ווערק. זייערע אָבהאַנדלונגען זענען אַ חוץ זייער שטאַרקען ליטעראַרישען אינהאַלט בעזונדערס אינטערעסאַנט צוליב דער טעאַטראַל־קינסטלערישער אויספיהרונג פון יוליוס אַדלער. עס איז אָבער נישט אין די ראַהמען פון אַ פּראָווינץ צייטונג צוגעבען אויספיהרליכע אָבהאַנדלונגען פון אַלע דריי געשפּילטע זאַכען, און מיר האָבען דעריבער אויסגעקליבען הינקעמאַן, ווייל דאָס איז אַ אוניווערסאַל ווערק, דאָס אַקטועלסטע טהעמאַ און אויך פערשטענדליך פאַר'ן יודישען מאַסען־מענש.

„הינקעמאַן" האָט אָנגעשריבען דער דייטשער שריפטשטעלער און סאָציאַליסט ערנעסט טאָללער.

אין דאָזיגען ווערק שילדערט דער גרויסער שרייבער אין די ריהרענדסטע מאָמענטען די טרויריגע פאָלגען פון מלחמות אין מענשען־שחיטות. הינקעמאַן איז אַ נאָמען פון אַ העלד, וואָס איז געגאַנגען אויפ'ן שלאַכטפעלד פון וואַנען ער האָט זיך אומגעקעהרט אַ פערוואונדעטער, נישט בלויז אין פיזיש־קערפּערליכען זין, נאָר אַ חוץ דעם, אַ טיעף ערשיטערטער אין זיין גייסטיגען צושטאַנד. הינקעמאַן האָט נישט פערלוירען קיין פוס, אָדער אַ האַנד, וואָס לאָזט זיך פערטרעטען און אויספילען מיט די ערפינדערישע מיטלען פון דער ציוויליזירטער אייראָפּע, וואָס איז אַזוי רייך מיט קינסטלערישע טעכניק, אַפילו אויפ'ן געביעט פון מעדיצין און חירורגיע. ניין, הינקעמאַן האָט געבראַכט פון דער מלחמה אַזאַ שוידערליכען וואונד, וואָס ביי דער נאַצער קאָלאָסאַלער ענטוויקלונג פון טעכניק און ציוויליזאַציע פון דער געבילדעטער אייראָפּע, בלייבט די מעדיצין מיט אַלע אַ הרע קינסטלערישע ענטדעקונגען טויב, הינטערשטעליג און מאַכטלאָז.

הינקעמאַן איז פון אַ שטאָט אויפ'ן שלאַכטפעלד געעלענדליך בעשעדיגט געוואָרען. מאָדנע; ער איז נאָך פעסט געבויט, פיזיש געזונט נאָך שטאַרק, האָט גאַנצע הענד און פיס און דאָך...

וואס הערט זיך אין ראדאם.

די אנקלאגע פון ה׳ קעסטענבערג אין לובלינער אפעלאציאנס־געריכט געגען אדוו. ה׳ מולער.

ווי די לעזער איז שוין בעקאנט, האט ה׳ קעסטענבערג איינגעקלאגט אין לובלינער אדוואקאטן־ראט דעם ה׳ מולער, דערפאר וואס דער לעצטער זאל זיך האבען אויסגעדריקט, בשעת דעם עהרן־געריכט צווישען ה׳ קעסטענבערג מיטן „היינט" וואס איז זיינער צייט פארגעקומען אין ווארשא אין דער וואהנונג פון פיאטר בעקערמאן, „אז דערפאר וואס ה׳ קעסטענבערג איז לאיאל צו דער פוילישער מלוכה, טויג ער נישט פאר אונז". די בעשולדיגונג איז געווען א שווערע און האט געהאט דעם צוועק, צו ענטרעכטען דעם ה׳ מולער אלס אדוואקאט. די אדוואקאטען—קאמער פון לובלין האט דעם ענין איבערגעשיקט אין ווארשאווער געריכט, וואו עס זענען אויסגעהערט געווארען די עדות, וועלכע זענען אנוועזענד געווען אויפ׳ן עהרען־געריכט די ה"ה: פיאטר בעקערמאן, רעדאקטאר פון „היינט" א. גאלדבערג און דער בורר ה׳ לעווי עפשטיין, וועלכע האבען די אנקלאגע פון ה׳ קעסטענבערג נישט בעשטעטיגט.

דעם פאריגען שבת האט דער פראצעס געזאלט ענדגילטיג בעטראכט ווערען אין לובלינער אפעלאציאנס—געריכט, אין דער דיסציפלינארער אבטיילונג ביים אדוואקאטען—ראט, אבער דא האט זיך ארויסגעוויזען, אז ה׳ קעסטענבערג האט זיין שווערע בעשולדיגונג צוריקגעצויגען. ער האט זיך ווענדען דעם געוועזענעם צום אדוואקאטען־ראט אין לובלין מיט א בריעף מיט פאלגענדען אינהאלט: „צוליב דעם וואס איך בין א גייסטליכער („דוש פאסטוש". ווערטערליכער אויסדריק פון ה׳ קעסטענבערג רעד.) און אויך צוליעב דעם, וואס דער פראצעס איז היינט נישט מעהר אקטועל, וועל איך די בעשולדיגונג נישט אונטערשטיצען. איך שרייב אבער אונטער, אז דער ה׳ מולער הערט נישט אויף מיך ווייטער צו פערפאלגען". דאס געריכט נעמענדיג אין אכט דאס צוריקציהען די בעשולדיגונג פון ה׳ קעסטענבערג, ווי אויך צוליב מאנגעל אין בעווייזען, האט דעם פראצעס אנולירט.

ווי מיר דערוויסען זיך, קלאגט־איין אדוו. ה׳ מולער דעם ה׳ קעסטענבערג אין געריכט פאר פאלש בעשולדיגען.

1000 דאלאר פאר דער גמילת־חסד־קאסע.

דער ווארשאווער דזשוינט האט בעשלאסען צו געבען 1000 דאלאר פאר דער גמילת חסד־קאסע, וואס איז מיט א צייט צוריק געגרינדעט געווארען ביי דער גמינע. אפשר וועט מען פון יעצט אנהייבען ארויסגעבען גרעסערע הלואות, וועלכע זאלען טראגען א קאנסטרוקטיווען כאראקטער און נישט קיין פילאנטראפישען, וויביז איצט.

Hr. MARICA
„ODEON"

אומעטום מיידט מען אויס יודען.

צו אונז אין רעדאקציע זענען געקומען די יונגעלייט יחיאל דאנציגער און ל. קירשענבוים און זיי האבען איבערגעגעבען פאלגענדען פאקט: מיט א צייט צוריק האט די ביורא פאר ארבייטס־פערמיטלונג אויף יאצקא מאלטשעווסקעגא, פובליקירט אין נאס מודעות, אז עס ווערען ארויפגעשיקט ארבייטער קיין פראנקרייך און די, וועלכע ווילען פ א ה ר ע ן אויף ארבייט קיין אויסלאנד, זאלען זיך קומען פערעגיסטרירען אין דער דערמאנטער ביורא. איבערלייענענדיג די בעקאנטמאכונגען האבען זיך די זעלבע יונגעלייט און נאך א סך אנדערע יודישע ארבייטסלאזע געמעלדעט אין ביורא, וואו זיי זענען פערשריבען געווארען אויף דער ארבייטער־ליסטע אלס קאנדידאטען אויף צו פאהרען ארבייטען קיין פראנקרייך.

ביים פארמירען אבער די פארטיעס ארבייטער־עמיגראנטען האט די פערמיטלונגס־ביורא, אינגאנצען אויסגעמיטען די יודען און בעשטימט בלויז צוזאמענגעשטעלט די נישט־יודישע ארבייטער. ווען די יודישע קאנדידאטען האבען געפרעגט צוליב וועלכע אורזאך מען שטעלט זיי אוועק אין א זייט, האט מען דאן יעדען פון זיי געפרעגט ביי וואס פאר א פאך ער איז בעשעפטיגט און נאכן דערהאלטען די אינפארמאציעס געגעבען א פערטיגען תירוץ: אז דאס און דאס פאך גויטינט זיך נישט אין פראנקרייך אין ארבייטער העגד. דאגעגען די קריסטליכע קאנדידאטען האט מען קיין שום פראגען נישט געשטעלט און זיי אהן שום דיבאטען צוגערעכענט אויף דער ליסטע רייזענדע און ווען עמיצער פון די יודען האט פראטעסטירט איז ער פון ביורא ארויסגעבעטען געווארן. טייל פון די יודישע ארבייטער האבען פארגעשטעלט צייגנישען פון פאבריקען און ווערקשטאטען אז זיי זענען פעהיגע אין ארבייטזאכע. אבער דאס אלעס האט ווייניג־וואס געווירקט. דער ה׳ דאנציגער האט ביי־געלעגט א אויסצייכנונג׳ס־צייגניש פון די געוועהר־פאבריק אין סקאזשיסקא און נישט אכטענדיג דערויף האט מען איהם אבגעזאגט.

ווען די אבגעזאגטע יודישע יונגעלייט האבען זיך געפרעגט פאר וואס מ׳האט זיי אריינגעפיה־ט אין קאסטען,

---

דאך איז ער אונטערגעהאקט געווארען ווי א יונגער ביים אין מיטען בליהען. דער אומגליקליכער שאס האט א תל געמאכט פון זיין צוקונפט און איבערגעריסען די לאנגע קייט, וואס הייסט „דורות". אויף הינקעמאן ווערט אויסגעגאסען די קללה פון „א הולך ערירי" ער וועט נישט איבערלאזען נאך זיך קיינעם קיין זכר, קיין יורש... זיין טראגעדיע איז דאפעלטער און שטארקער דערמיט, וואס ביי זיין גאנצען אויסערליכען געזונדטען צושטאנד פערלירט ער יעדען אינהאלט און ווערטה ביי זיין הייס געליבטע פרוי. א ווייטע עלענדקייט בעהערשט זיין וועזען: קינדערלאזיגקייט און פעררעט, דאס האט איהם דער מלחמה־מעפיסטאפעל א מתנה מיטגעגעבען.

הינקעמאן איז נישט קיין קערפערליכער אינוואליד. ער שטעהט נישט אויף א קוליע און מיטען נאס און בעט נדבות. הינקעמאן איז א גייסטיגער אינוואליד. פערדינען, פערדינט ער גאנץ גוט. ער איז אנ׳אק־אבעט. אבער ער האט נישט פאר וועמען. פעטערליכע ליבע און פרויען־ליבע, די צוויי הויפט־יסודות פון מענשליכען גליק, האט איהם די מלחמה צוגעטרויבט. ער איז אומגליקליכער פון אנדערע אינוואלידען, קאליקעס. יעדער זעהט איהם א גאנצען, א געזונדטען, קיינער בעדויערט איהם נישט. זיין וואונד איז א בעהאלטענע און א חרפה איז איהר צו ענטפלעקען... דאס איז א מערקווירדיגע טראגעדיע פון א מענשליכער־צאפלדיגע נשמה.

דאס סאציאל—פסיכאלאגישע ווערק פון ערנסט טאללער, איז ביי דער גאנצער דראמאטישקייט און טראגישקייט בעהויכט פון אפטימיזם און ליכטיגע האפנונג. הינקעמאן ביי אלע זיינע ליידען און יסורים גלויבט אין זאגט, אז ס׳מוז קומען אבסטערע וועלט, וועלכע וועט פערמיידען אזעלכע מלחמה־גרוילען.

„הינקעמאן" דאס איז א בעראנגעל א פלאנטער פון ספיקות, חשדים, פערדאכט און אייפערזוכט און גלייכצייטיג דורכגעלויכטען פון קרישטאל — ריינע, בליק־געדאנקען: מיט רחמנות, צערטליכקייט, ליבע, מחילה און דער עיקר פון טיעף מעגרייפבארען פערשטאנד. הינקעמאן, אויפהערענדיג די ערקלערונג פון זיין פריינד גראספא, אז זיין פרוי גרעטא האט איהם אניסגעלאכט, בעת זי האט איהם געזעהן אויספיהרענדיג זיינע אקאבאטישע קונצען איז אפילו דאן בעשליסט ער נישט נקמה צו נעמען און זיין פרוי. דאס א־ז דערפאר, ווייל ער בעגרייפט, אז דער אין די סבה פון זיין פערקריפעלטען צושטאנד, און אז דאס איז מעהר די אורזאך פון די, וואס ווילען און רופען ארויס די מלחמות און די וועלט־שיפות. ער וויל נישט עימארען זיין פרוי, אין איהם ברויזען נישט קיין ענאיסטיש רוצח׳שע געדאנקען איבער דעם פערראט פון זיין פרוי. ער פרעגט נאר דעמאלט „וואס האבען זיי פין מיר געמאכט?"...

יוליוס אדלער האט די טיפע פסיח־שע איבערלעבונגען פון הינקעמאן איבערגעגעבען אין א עכט קינסטלערישער פארם. ער האט זיי טיף דורכגעדרונגען און דורכגעפיהלט. מען האט זיך פשוט פערגעסען, אז מען זיצט אין טעאטער און מ׳זעהט פאר זיך א ביהנע. אונז האט זיך ממש געוואלט גלויבען, אז מיר אלע זיצען ביי הינקעמאן אין שטוב און זענען די צושויער, די עדות פון א טיפע פאמיליען טראגעדיע. יוליוס אדלער איז אין דער ראלע הינקעמאן אויסגעוואקסען אין דער העכסטע מדרגה פון קינסטלערישער בעגאבונג און אויפשיאונג. אדלער פערמאגט מיט דעם היפנאטיזירענדען כח, וואס צווינגט פשוט דער צושויער דורכצולעבען צוזאמען מיט איהם דאס לעבעדיגע בילד, וואס ער שאפט און פערקערפערט אויף דער ביהנע.

די 4 גאסטראלען פון אונזער בעליבטען אדלער האט אונז פערשאפט א גרויסען גייסטיגען גענוס. זיי וועלען לאנג בלייבען אין זכרון פון יודישען פובליקום אין ראדאם.

טעאטראליקוס.

ביים אַרויסנעמען „זאַשוויאַדטשעניעס" פון דער פ. ק. או. אַז זיי וועלן ערלויבט אַרויסצופאָהרען אויף אַרבייט קיין אויסלאַנד, ווי באַלד די ביוראָ האָט נישט פּדעה געהאַט זיי אַוועקצושיקען, און אויפ'ן פאַרלאַנג אויפצוקלערען זיי די אומויסטע אויסגאַבען האָט די ביוראָ קיין קאָנקרעטע תשובה נישט געגעבען.

די קראַנקען-קאַסע האָט נישט קיין רעכט צו מאַכען ליציטאַציעס, נישט האָבענדיג קיין דעציזיע פון געריכט.

ווי אַזוי די קראַנקען-קאַסע בענעהמט זיך ביים מאַכען עקזעקוציעס איז יעדען באַקאַנט. אין דער צייט, ווען אַפילו די פינאַנס-מאַכט אָדער דער מאַגיסטראַט מאַכען כל'ערליי פערלייכטערונגען, נעמען אָן רעקורסען, רעטעס א. אַז. וו. ווייזט די קראַנקען-קאַסע אַרויס אַזאַ מין עקשנות און האַרטנעקיגקייט, אַז עסדערגעהט טיילמאָהל צו סקאַנדאַלען. היפּיעל מאָהל האָט זיך שוין געטראָפען, אַז צוויי אָרימען הענדווערקער, וועלכער האַלט אויף אומזיסט לערן-יונגלעך, ווערט געמאַכט אַ עקזעקוציע אויפ'ן ניי-מאַשין, און ס'איז אַפילו נישטאָ צו וועמען צו ווענדען זיך מיט אַ גיטע.

דאָס איינטערעסאַנטע דערביי איז, אַז דעם ברייטען עולם איז נישט באַקאַנט, דאָס די קראַנקען-קאַסע האָט נישט קיין רעכט צו מאַכען אַ ליציטאַציע אָהן אַ אורטייל פון געריכט און דעריבער מאַכט ערלויבען זיך די עקזעקוטאָרען אויפצוציהען די אָנגעזאַמעלטע פון עולם און מאַכען זיך גאַנץ פריי עקזעקוציעס.

מיט עטליכע חדשים צוריק האָט די קראַנקען-קאַסע געוואָלט מאַכען אַ עקזעקוציע דער יודישער קהלה. דאָ אָבער האָט דער ה' עגזעקוטאָר, וועלכער האַלט זיך פאַר אַ אַלייןהערשער, אָנגעטראָפען אויף אַ שאַרפען ענטפער, באַזירט אויף רעכטליכע יסודות, אַז אָהן אַ ווירדאַק פון געריכט האָט די קראַנקען-קאַסע נישט קיין רעכט צו מאַכען אויף אייגענעם אחריות קיין עקזעקוציע. אויף אַזאַ ענטפער האָט זיך דער ה' עגזעקוטאָר נישט גערעכנט און ער האָט געמוזט מיט דער מעקע אַוועקגעהן. דער עקזעקוטאָר האָט איבערגעגעבען דער פערוואַלטונג פון דער קראַנקען-קאַסע די „ניי מאָדישע" ווערטער, וואָס ער האָט געהערט אין דער קהלה און זיך געפיהלט אַזוי פיעל ערנידריגט אין זיינע ברייטע פאָלקסמאַכ-

טען. די פערוואַלטונג פון דער קראַנקען-קאַסע האָט ווייזט אויס, געמוזט דעם ענין איבערשלינגען און אַבוואָהל ס'איז נישט שוין נאַכצוגעבען דער יודישער קהלה, האָט זי נישט געהאַט קיין אַנדער ברירה און איבערגעשיקט דעם ענין אין געריכט, וועלכער וועט ערשט אַרויסגעבען אַ ווירדאַק.

צי די קראַנקען-קאַסע וועט פריהער אָבגענומען דאָס געלד דורך אַ ווירדאַק אָבער צי ס'וואָלט גלייכער געווען צו נעהמען ראַטעס, ווי די קהלה האָט פאָרגעלעגט — ווייזט אויף דער קליינער בעל-הביתישקייט, וואָס פיהרט זיך אין דער קראַנקען-קאַסע.

בעקאַנטער היגער שיך-סוחר געוואָלט בעגעהן זעלבסטמאָרד.

דער בעקאַנטער היגער שיך-סוחר ה' משה בן ציון רוטמאַן, האָט מיט'ן צוויק צו בעגעהן זעלבסטמאָרד זיך פער'סמ'ט מיט יאָדינע. צום גליק האָט ער אויסגעטרינקען אַ קליינע דאָזע און ס'איז אַזוי נאָך איהם געלונגען אָבגוראַטעווען. ווי מען גיט איבער האָט איהם געטריבען צום דאַזיגען פערצווייפעלטען שריט נויט און די זעהר קריטישע מאַטעריעלע לאַגע, אין וועלכער ער געפינט זיך שוין זינט אַ לענגערע צייט. ה' רוטמאַן האָט זיך גערעכנט צווישען די אַנגעזעהענסטע היגע שיך-סוחרים און ביז גאָרנישט לאַנג געפיהרט אַ ברייט און רייך הויז.

פון דער ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע.

אויף דער לעצטער זיצונג פון ציוניסטישען פלענום דעם 31/X ד. י. איז אָנגענומען געוואָרען אַ בעריכט וועגען דער קולטורעלער אַרבייט.

די ביבליאָטעק ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע איז בערייכערט געוואָרען מיט פרישע 1009 בענדער פון דער העברעאישער, אידישער און פוילישער ליטעראַטור, צווישען וועלכע ס'געפינען זיך אַ רייהע ווערטפולע וויסענשאַפטליכע ווערק.

דער אומזיסטער לעזע-זאַל פאַר מיטגלידער, וואו ס'געפינען זיך צייטונגען און צייטשריפטען, אינלענדישע און אויסלענדישע, ווי אויך די ארץ-ישראלדיגע, ווערט פון טאָג צו טאָג מעהר בעזוכט.

אויף דער אויבענדערמאָנטער זיצונג איז צווישען אַנדערעס בעשלאָסען געוואָרען, איינצואָרדנען במשך דעם ווינטער אַ רייהע רעפעראַטען, פאָרלעזונגען, דיסקוסיאָנס אָוונדען, צייטונגען פון לעבעדיגען וואָרט, איבער פערשידענע ציוניסטישע און אַלגעמיין-געזעלשאַפטליכע טעמעס.

פאָלגענדע חברים וועלען אין דער נעכסטער צייט רעפערירען:

1) פראָפ. א. שיצער — „די יעצטיגע לאַגע אין ציוניזם" (מיט דיסקוסיעס) קומט פאָר פרייטאָג דעם 5/XI ד. י. אום $6^1/_2$ אָוו. 2) פראָפ. פ. מושקאַטבליטה, וועט יעדען 2 טען פרייטאָג צו נאַכט רעפערירען פון ציקל „תקופת בית שני".

דער 1 טער רעפעראַט קומט פאָר פרייטאָג דעם 12/XI ד. י. אום 8 אַ זייגער אָוונד. —

3) ח' יחיאל פרענקעל — „אחד-העם — זיין לעבען און שאַפען"

4) ח' משה ראָזענבערג — „איינדרוקען פון ארץ ישראל"

5) ח' יהודה מילמאַן — „דער גאַנג פון אפּטימיזם ביי יורען".

וועגען יעדען רעפעראַט און וועגען דער בעטייליגונג פון אַנדערע חברים, וועט באַזונדערס געמאָלדען ווערען. —

פון „טאָז"

שבת דעם 6 נאָוועמבער ה. י. פינקטליך 8 אַ זייגער אָוונד אין לאָקאַל פון „עזרה" קומט פאָר די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער פון דער היגער אָבטיילונג פון „טאָז".

קולטורעלע אויפלעבונג אין האַנדווערקער-קליב.

אין האַנד-קליב קומט פאָר לעצטענס אַ קולטורעלע אויפלעבונג. די ביבליאָטעק ווערט שטאַרק בערייכערט און ענטהאַלט אַ גרויסען אויסוואַהל פון די שענסטע און קאָסטבאַרסטע ביכער. אַ חוץ דעם קומען פאָר יעדען שבת-צו-נאַכט אינטערעסאַנטע פאָרלעזונגען אויף פערשידענע וויכטיגע טעמאַס, וועלכע ציהען צו אַ גרויסען עולם צוהערער דאָס אַלץ איז צו פערדאַנקען די קולטור-קאָמיסיע, וועלכע ענטוויקעלט אויף דעם געביעט אַ אינטענסיווע און לעבהאַפטע טהעטיגקייט, וועלכענדיג אין די לאַנגע ווינטער-נעכט פערשאַפען אַ גייסטיגע סביבה, אין וועלכע די קלוב מיטגלידער ווי נישט מיטגלידער, זאָלען קענען פערברענגען עטליכע געמיטליכע שעה.

Hr. MARICA
„ODEON"

ישיבה „תורת חיים" אין ראַדאָם.

ווי בעוואוסט איז געגרינדעט געוואָרען דורך אַ היגען קאָמיטעט אַ ישיבה „תורת חיים" וואָס שטעהט אונטער די הנהלה הרוחנית פון ראש הישיבה הרב ר' חנוך פייבל בורשטין שליט"א אויס וואַרשע, איינער פון ר' חיים סאָלאָווייציק'ס תלמידים, וואו עס לערנען שוין ביים היינטיגען טאָג איבער הונדערט בחורים, כ"י, און זי שטעהט אונטער די השגחה פון וואַרשעווער „תורת חיים" ראש ישיבה הרה"ג ר' צבי דוב גליקזאָהן שליט"א חתן הרה"ג דבריסק ר' חיים סאָלאָווייציק זצ"ל, וועלכער בעזוכט יעדען מאָנאַט די היגע ישיבה און עקזאַמינירט און איז מבחין די בחורים פון די פיער כתות, וואָס זענען באַזונדער פערזעהן מיט היגע דריי מלמדים.

עס איז אויך ביי די ישיבה איינגעאָרדנעט געוואָרען אַ בית התבשיל פאַר די בחורים פון ערומינען געגענד. אַ דאַנק די אונערמידליכע אַרבייט פון קאָמיטעט עקזיסטירט אין ראַדאָם אַ ישיבה שוין דעם דריטען זמן.

מיר קענען דרייסט זאָגען, אַז דאָס איז יעצט אונזער אוצר היהדות.

פון שטאָדט-ראַט.

עהרנגבטען, מיטוואָך, איז אויף דער זיצונג אין שטאָדט-ראַט אויסגעוועהלט געוואָרען אַלס פּראָוויזאָרישער פון שט.-ראַט, צוליב קראַנקהייט פון דער דימיסיאָנירטער פרעזעס. פרוי קלערס קראַוז, אַדוו. וואַשילעווסקי, (צענטרום) און אַלס וויצע אַדוו. ביצלסקי (רעכטע) ה' לאַנדוי, גודישער ראַטמאַן, לייגט זיין מאַנדאַט, צוליב דער דעקאָמפּלעטירונג פון שט.-ראַט דורך די רעזיגנאַציע פון אַלע פ. פ. ס'שע ראַטמענער, ער ערקלערט, אַז דעדורך וואָס דער שט.-ראַט איז אַ איינזייטיגער און רעפּרעזענטירט נישט די גאַנצע בעפעלקערונג איז ער גישט פּעראַנטוואָרטליך פאַר זיין טעהטיגקייט, ה' לאַנדוי אָנערקענט גלייכצייטיג, אַז די יודישע גערעכטע פאָדערונגען זענען אַבסאָלוט נישט בעריקזיכטיגט געוואָרען.

די וואַהל פון אַ נייעם פרעזידענט איז אָרגענאומען געוואָרען פון טאָגעאָרדנונג און ס'ווערט אָבגעלעגט ביז דער שט.-ראַט וועט זיך נעהנטער בעקענען מיט אַ רייהע קאַנדידאַטען אויף דער פעראַנטוואָרטליכען פּאָסטען. ס'איז אויך געקליבען געוואָרען אַ אינוועסטיציע-קאָמיסיע, אין וועלכער ס'זענען אריין פון די יודען ה' יחיאל פרענקעל און אַלס קאַנדידאַט ה' בריליאַנט.

קעלצער אבטיילונג.

די אלגעמיינע פערזאַמלונג פון די יודישע האנדווערקער.

שבת אָוועגד, דעם 30|X ה. ח. איז אין אייגענעם לאָקאַל פאָרגעקומען אַ אויסערגעוועהנליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג, אין וועלכע ס'האבען זיך בעטייליגט העכער 400 האַנדווערקער.

פּאָרז. גוטמאַן האָט געעפענט די פערזאַמלונג, און רעפערירט וועגען דעם עקאָנאָמישען מצב פון יודישען האַנדווערקער אין איצטיגען מאָמענט, ער האָט אָבגעגעבען אַ גענויען בעריכט וועגען דעם פינאַנסיעלען מצב פון פעראיין. אָבגעבענדיג אַ דין וחשבון פון די האַנדווערקער-טעטיגקייט אין דער קהלה — זאָגט ה' גוטמאַן, אַז באַטש דאָס שחיטה-ווענען און דער ענין שוחטים, וועלכער איז איצט דער איינציגער טעמאַט פון דער קהלה, פּאַראַליזירט דעם געזעלשאַפטליכען כאַראַקטער פון דער קהלה, יעדאָך איז די האַנדווערקער-פאַרשטעהער געלונגען אויסצופּועל'ן אַ סובסידיום פאַר זייערע צוועקען ו. צ. ב. אויף אַ האַנדווערקער פאָלקס שולע, פאַר אַרבייטסלאָזע האַנדווערקער אַ סומע פון 3000 זל. א אז. ח.

די ארבייט אין שטאָדט-ראַט — זאָגט ווייטער דער פּאָרז. איז תמיד פערנאַכלעסיגט צוליב די נישט חברישע בעציהונגען פון די ראַטמענער, אַ דאַנק וועלכע ווער בעשלוס וועגען העכערען אויף 80 פּראָצ. די אָבצאָהלונגען פאַר פערשידענע געבורטס-שיינען, חתונה-אַקטען א. אז. וו. (בלויז פאַר יודען) איז נאָך ביז יעצט געבליבען אויפ'ן טויטען פונקט. די קאַלטע בעציהונגען און צושפּליטערונג צווישען די יודישע ראַטמענער האָט זיך בולט ארויסגעוויזען בשעת די דעהאַבּליטאַציע פון געטו. לאַווניק ה' ראַוויצקי, וועלכער א טייל יודישע ראַטמענער האָבען נאָך געבראַכט שאָדען. אין די פאָלקס-באַנק דאַנקגען זענען די בעציהונגען פון האַנדווערקער זעהר סימפּאַטישע און די אויפגאַבע פון דער הייניגער פערזאַמלונג - ענדיגט ה' גוטמאַן איז, אַז די האַנדווערקער-מאַסע זאָל זיין פאַרגעבּרייט, שוין גוט אָרגאַניזירט צו די קומענדיגער יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג, וועלכע דאַרפט פאָרקומען אין 2 וואָכען ארום.

די רעדע פון ה' גוטמאַן איז אויפגענומען געוואָרען מיט אַ פלאָדיפּמענטען.

סעקרעטאַר ה' קלינגבייל גיט אָב אַ בעריכט וועגען די ארבייט פון פּרעזידיום אין דער „איזבא סקאַרבאָוואָ". די דעלעגאַציע, זאָגט ה' קלינגבייל, וועלכע האָט לעצטענס אינטערוויוירט אין דער „איזבאַ סקאַרבאַוואַ" בנוגע חנוות, פאַר נישט פערמעגליכע האַנדווערקער האָט געגעבען א בעפרידיגטען רעזולטאַט אַזוי, אַז דער פּרעזעס פון דער פינאַנץ-קאַמער האָט צוגעזאָגט צו שטעהן אין אָפטע בעציהונגען מיט די האַנדווערקער-פאַרשטעהער און ווי ווייט נאָר מעגליך, וועט ער מאַכען געוויסע פערלייכטערונגען פאַרן יודישען האַנדווערקער, לויט די אַרויסגעזאָגטע מיינונגען פון האַנדווערקער-פּרעזידיום.

ה' מאָנעטאַ גיט אָב א בעריכט פון די ארבייט אין רעטונג'ס-קאָמיטעט. די השפּעה פון די האַנדווערקער — ערקלערט ה' מאָנעטאָ, איז אין קאָמיטעט זעהר אַ קליינע, צוליב דער קליינער צאָהל פערטרעטער, דער האַנדווערקער ווערט דאָרט נישט ווי געהעריג טראַקטירט און ס'וואָלט כדאי געווען — ענדיגט ה' מאָנעטאַ, אַז דער האַנדווערקער-פעראיין זאָל זיך מיט דעם ענין פעראינטערעסירען.

ה' ש. סטראַוטשינסקי רעפערירט וועגען די קאָאָפּעראַטיווע בעוועגונג צווישען די האַנדווערקער און אויך וועגען די 10 טויזענד זלאָטעס וואָס די ס. ק א. האָט געגעבען אויף קרעדיט-צוועקען פאַר די יודישע האַנדווערקער.

וויצע פּאָרז. ה' ראַוויצקי רעדט וועגען דעם חוב פון די האַנדווערקער בנוגע דעם פעראיין, אָהן וועלכען דער יודישער האַנדווערקער איז פּשוט הילפסלאָז א. אז. וו. ה' ראַוויצקי האָט אויך אָבגעגעבען אַ בעריכט וועגען דעם נצחון, וואָס דער האַנדווערקער—פעראיין האָט לעצטענס אָבגעהאַלטען, אָנערקענענדיג פאַר איהם די 2 געפּסל'טע מאַנדאַטען אין ראָט פון דער קראַנקען-קאַסע און האָט זיך געווענדען מיט אַן אַפּעל צו די חברים האַנדווערקער אויפצוהויבען אויף אַ געהעריגע מדרגה דעם מאָראַלען און מאַטעריעלען שטאַנד פון פעראיין.

די פערזאַמעלטע האָבען אויסגעדריקט צוטרוי דער פערוואַלטונג.

אונטער אַ געהויבענע שטימונג האָט פּאָרז. י. גוטמאַן געשלאָסען די פערזאַמלונג.

ווען אַ קליין שטעדטיל וויל ווערען אַ גרויסע שטאָדט.

אַזוי ווי עס טויג נישט, אַז ווען אַ חסיד ווערט אַ דייטש, אָדער אַן אָריימאַן פּלוצלינג אַ גביר, אַזוי טויג נישט, אַז ווען אַ קליין שטעדטיל וויל פּלוצלינג ווערען אַ גרויסע שטאָדט.

איינענטליך דאַכט זיך, וואָס איז עס דאָ צו קריטיקירען, ווען מען וויל פון קליין גרויס ווערען, וויפיעל אַרבייט ווערערט נאָך אָן די קולטורעלע מענשהייט — פון דעם קליינעם, פון דעם נישטיגען, בעפּוצען עס, און גרויס מאַכען. דאָס וואָלט גאַנץ ריכטיג געווען חי: ווען די בעפּוצונג און די גרויסקייט קומט שטיפיש פון זיך זעלבסט אַרויס און איז אינערליך — אזוי ווי אויסערליך.

דאָ אין קעלץ, איז עס גראָדע פערקעהרט. דאָ בעמיהט מען זיך אויסערליך אַלץ צו בעפּוצען און גרויס צו מאַכען. אינערליך אָבער, איז כמעט אַלץ גראָב אין רויה. דער גאַנצער חסרון איז, אַז אַ קעלצער, אַז ער קומט אין אַ גרויסער שטאָדט אריין כאַפּט ער באַלד אויף דאָס אויסערליכע ווי למשל: אַ בחור אין וועלכער זייט ער האָט צו געהן מיט אַ מיידעל, צי רעכטס צי לינקס, אָדער ווי די לעצטע מאָדע גאָר, קושען יעדען איינעם מיידעל אין האַנד, און ווער עס קישט דאָס מיידעל אין האַנד אַריין געשיקטער, אַלץ מעהר אינטעליגענט איז ער.. און אַזוי נאָך האָט מען זיך דאָ אין קעלץ אויסגעלערנט מעסטען די אינטעליגענץ פון אַ מענשען.

לעצטענס איז מיר אויסגעקומען צו בעזוכען וואַרשא און לאָדז, וואו מען קומט (נאַטירליך אין די בעסערע קרייזען) הערט מען אין איין רעדען און דיסקוטירען וועגען דעם נייעם רוסיש-יודישען דיכטער „אינגעבורג" וועגען זיינע ווערק. די ציוניסטישע יוגענד, ביי וועלכע די פּאָליטישע אַרבייט איז לעצטענס שוואַכער געוואָרען, האָט זיך גענומען צו קולטורעלע אַרבייט, מען אָרדענט איין פּאָפּולערע ליטעראַרישע רעפעראַטען. מען זעהט ווי די יוגענד טהוט עפּיס, מען איז גאָר נישט אַזוי פערנומען מיט קישען מיידלעך אין די הענד אַריין, נור אויך די אייגענע מעשה, אַ חסיד, וואָס ווערט אַ דייטש, דאַכט זיך איהם אַלץ, אַז דער שניידער האָט איהם דעם ראָק צו-לאַנג געמאַכט, ווי קורץ ער זאָל נישט זיין, איז ער אַלץ נישט יוצא, מיינט ער אַלץ, אַז ער דאַרף זיין נאָך קירצער.

לעצטענס האָב איך אויך בעמערקט אַ שפּאָגעל נייע—מאָדע: אַ מיידעל, וואָס אַרבייט ערגיץ אין אַ ביורא און, אַז זי געהט פריה אָדער אַרויסדערנאָכט פון ביורא, האַלט זי אין דער האַנד איהר צוויטעריל צו ווייזען דער גאַנצער שטאָדט, אַז זי איז א ביוראַליסטקע. מיט צוויי יאָהר צוריק וואָלט זיכער אַזאַ מיידעל נישט געגאַנגען מיטן צוויטעריל אין גאַס, ווען עס זאָל נישט זיין איינגעפּאַקט אין פּאַפּיער. מיט איין וואָרט: דאָ שפּילט די הויפּט-זאַך דאָס אויסערליכע, און עס פרעגט זיך: — רבונו של עולם אין הימעל! וואו האָבען דאָס די קעלצער יוגענד דאָס אַלץ צוגעזעהן זיך? און אויב יאָ אין דער גרויסער שטאָדט, פאַרוואָס האָבען זיי נישט געקוקט א ביסעל טיפער, וואָלטען זיי א פּנים געזעהן, אַז א חוץ די אלע שמד-שפּיל, וואָס די גרויסע שטאָדט פערטראָגט, האָט די גרויסע שטאָדט „האַרפּעס" און „הזמיר'ס" און לעזע זאַלען און נאָך אַנדערע פערשידענע קולטורעלע אינסטיטוציעס, וואו די יוגענד אַרבייט איבערהויפּט און פערברענגט איהר פרייער צייט מיט וויכטיגע זאַכען, נישט ווי דאָ אין קעלץ. צו זיצען אין סמאָלענסקי'ס צוקערניע ביים פענסטער, און צו געניצען פאַר לאַנגווייליגקייט און דערביי גאַנץ נישט קשה'דיג נאָך צו האַלטען פון זיך.

אַזוי, ליבע יוגענד, דאָס איז אַלץ ווען א קליין שטעדטעל וויל דוקא ווערען אַ גרויסער שטאָדט..

מ. ש.

פון דעם רעטונגס—קאָמיטעט

קאָמוניקאָט.

די עקזעקוטיווע ביים רעטונגס—קאָמיטעט אין קעלץ, מאַכט בעקאַנט, אַז פון דעם 7 אָקטאָבער ביז דעם ערשטען נאָוועמבער זענען איינגעפלאָסען 236 ביטעס אויף הלוואות און אונטערשטיצונגען. די קוואַליפיקאַציע—קאָמיסיע האָט בעטראַכט פאַר דער צייט 143 און זיך אַרויסגעזאָגט פאַר אַרויסגעבען 82 הלוואות אויף אַ סומע פון 14,400 זלאָטעס. די הלוואות ווערען אויסגעצאָהלט צוויי מאָל אין דער וואָך.

די עקזעקוטיווע האָט די הלוואות בעשטעטיגט און אַסיגנירט די נויטיגע סומע אויף אויסצוצאָהלען, פון וועל־כער אַ טייל אין אַ סכום פון 7,900 איז שוין אויסגעצאָהלט געוואָרען די פעטענטען.

פון דער קהלה.

נישט קיקענדיג אויף דעם, וואָס דער קהלה—ביודזשעט פון יאָהר 1926 איז נאָך ביז היינט נישט בעשטעטיגט גע־וואָרען דורך דער מאַכט, יעדאָך טרעט שוין די פערוואַלטונג צו אויסצואַרביי־טען דעם ביודזשעט פראָיעקט אויפן יאָהר 1927.

* * *

אַלס פערוואַלטונגס־מיטגליד אויס'ן אָרט פון ה' אינז. זעלינסקי איז אַריין לויט דער רייהע דער ה' אליעזר ראָזענבלום (מזרחיסט).

פונ'ם פראָפ. פעראיין פון די אָנגעשטעלטע בעשעפטיגט אין האנדעל און ביורא.

א דאַנק די איניציאַטיוו פון דער פערוואַלטונג, האָט זי אויסגע'פועל'ט ביי עטליכע יודישע פריזירער אייגענ־טי'מער אַ בעדייטענדע הנחה פאַר איה־רע מיטגלידער פאַר שערען און ראָזי־רען אָזוי, אַז אנשטאָט 4 זל. וועט אַ חודש'ליכער אַבאָנאָמענט (צעהן נומע־רען) נישט מעהר קאָסטען ווי 2 זל.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, ווערען אַלע מיטגלידער אויפגעפאָדערט אַרויס־צונעמען זייערע מיטגלידס – לעגיטי־מאַציעס, בכדי צו קאָנען געניסען פון דער אויבענדערמאָנטער הנחה, וועלכע וועט אָהן פעראיינס — לעגיטימאַציעס נישט קאָנען בעקומען.

פון יודישען טעאַטער.

די וואָך האָט געווײַלט אין אונזער שטאָדט די בעוואוסטע יודישע טרופע מי'טן ה' יוליוס אַדלער בראָש. געשפּילט איז געוואָרען פון די שענסטע איירָאָפּעאישע פיעסען, וועל־כע האָבען זעהר שטאַרק אײַנגענומען ביים פובליקום.

פון קעלץ פאָרט די טרופע אָב קיין ביאַליסטאָק און פון דאָרט קיין לאָדז, וואו זיי וועלען שפּילען דעם גאַנצען ווינטער־סעזאָהן אין לאָדזער פילהאַרמאָניע.

פון דער געזעלשאַפט „הזמיר“

ווי מיר ווערען געוואויר איז דער סטאַטוט פון דער געזעלשאַפט „הזמיר“ שוין בעשטעטיגט געוואָרען דורך דער מאַכט.

א ן צוזאַמענהאַנג דערמי'ט ווערען שוין געמאַכט אַלע געהעריגע פאַרברייטונגען צו דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג, וועלכע דאַרפט די טעג פאָר־קומען.

דאַנקזאַגונג

די פערוואַלטונג פון „בית־יתומים“ דריקט אויס אַ האַרציגען דאַנק דעם ה' לעאָן רייזמאַן פון ספּולנע גאַס פאַר די געשענקטע 15 קערץ קוילען און האָלץ וואָס ער האָט געשאָנקען פאַר'ן „בית יתומים“. ס'וואָלט זעהר כדאי געווען, אַז אויך די רעשט נגידים אין קעלץ זאָלען זיך אַרויסגעמען אַ ביישפּיל פון ה' רייזמאַן און אויך געדענקען אין די עלענדע יתומים.

בערעכטיגונג

אין דעם דאַנק פון „תלמוד־תורה“ דעם ה' גבריאל עלענצווייג צוליב זיין גאָלדענע חתונה איז אַריינגעפאַלען אַ טעות, אַנשטאָט „די געשאָנקענע 25 קערץ קוילען“ האָט געדאַרפט זיין פאַר „די געשאָנקענע 50 זלאָטעס“ לטובת דער „תלמוד תורה“

בעקאַנטמאַכונג.

דער בעקאַנטער מיט לאַנגיעהריגער פּראַקטיק פעלדשער מ. בינענשטאָק האָט זיך צוריק בעזעצט אין קעלץ און נעמט אָן פּאַציענטען ביי זיך אין וואָהנונג סענקעוויטשאַ גאַס № 50 אין אייגענעם הויז. 03—1.

די שעהנע שרה'לע

ערנסט־קאָמישע געשיכטע מיט אַ קעלצער מיידעל און איהרע 3 געליבטע.

אָנגעהויבען האָט זיך די געשיכטע אין פּוילען, זיך פערשלעפּט אין אַמעריקאַ און זיך טרויעריג פערענדיגט אין פּאַריז.

י. א. בערלאָוויטש, דער פּאַריזער קאָרעספּאָנדענט פון „פאָרווערטס“ גיט איבער די פאָלגענדע אינטערעסאַנטע געשיכטע:

די גרויסע פּאַריזער גאַסען, וואָס ציהען זיך פון דער לאַנגער און קאָ־ביגער „די דע ריוואָלי“ ביז דעם „פּלאַס דע לאַ קאַסטיל“ און וואָס זענען גע־דיכט בעזעצט פון איינגעוואַנדערטע פּוילישע, ליטווישע און רומענישע יו־דען, האָבען איצט זייער אייגענע סענ־סאַציע. דאָס איז אַ יודישע טראַגי־קאָמישע געשיכטע, וועגען וועלכער עס ווערט גערעדט אין אַלע דאָרטיגע יודישע קראָמען קאַפעס און כשר'ע רעסטאָראַנען. די הויפּטהעלדין פון דער געשיכטע איז אַ געוויסע יודישע פריי־לין שרה ווילקאָוויטש. זי האָט עטליכע יאָהר געלעבט אין אַמעריקאַ און איז דאָ נישט לאַנג צוריקגעקומען קיין פּאַריז התונה האָבען מיט איהרען אַ געליבטען נאָך פון די קינדערשע יאָה־רען פון דער היים, נאָר שוין אין די ערשטע וואָכען פון דעם חאָניג מאָנאַט האָט זיך פערפלאָנטערט אַ נעץ, וואָס האָט די יונגע פאָר דערפיהרט צו אַ בלוטיגען, אָבער דאָך קאָמישען סקאַנדאַל, מיט וועלכען עס האָט זיך שטאַרק טעראַינטערעסירט די גאַנצע פראַנצויזישע פּ־עסע.

„די שעהנע שרה'לע“, אָדער די אַמעריקאַנערין.

שרה ווילקאָוויץ, אָדער ווי מען רופט איהר איצט אין דעם פּאַריזער יודישען קוואַרטאַל – „די אַמעריקאַנערין“ – איז אונגעפעהר אַ יאָהר פיער און צוואַנציג. געבוירען געוואָרען איז זי אין קעלץ. איהרע עלטערן זענען אַנשטענדיגע, אָבער אָרימע מענשען, האָבען זיי זייער טאָכטער געקענט פערזאָרגען אויף דעם לאַנגען און שווערען לעבענס־וועג בלויז מיט אַ פּאָר שעהנע, שוואַרצע אויגען, פלאַמי־גע און זאַפטיגע ליפּען און אַ הנ'עוו־דיגע פיגור. שוין ביי טאַטע־מאַמען אין הויז האָט זי פון קליינערהייט אָן גע־ליטען הונגער און נויט. זי האָט דע־ריבער גאָר גיך זיך גענומען אויפלער־נען אַ מלאכה און אָנהויבען צו פער־דינען געלד. איז זי, די קליינע שרה'לע ווילקאָוויטש, אָנגעקומען צו אַ שניידערקע אין די יאָהרען, וואָס אַנ־דערע מיידלעך אין איהר עלטער שפּילען נאָך אין צייכענס...

דערפאַר איז זי אָבער גאַנץ פריה געוואָרען פולשטענדיג ענטוויקעלט, סיי קערפּערליך און סיי גייסטיג. דאָס מאָ־כן שוין אַזוי די נויט און די אַרבייט!.. באַלד האָט מען בעמערקט, ווי שעהן און רייצענד זי איז אויסגעוואַקסען און מען פלעגט איהר אַנדערש נישט רופען, ווי די שעהנע שרה'לע. איהרע חבר'טעס ביים אַרבייטס טיש פלעגען איהר מקנא זיין. און נישט קוקענדיג אויף דעם דלות איהרען איז זי געווען אַ פרעהליכע און אַ לוסטיגע. איין זינגערקע און איין טענצערקע אין דער וועלט!.. און העגד האָט זי אויך גע־האָט געבענשטע. פון שטאַטעס פון אָבסאָל פון דעם שניידערישען טיש פלעגט זי פאַר זיך נעהען די שענסטע קליידלעך און זי פלעגט נאָך בעקליי־דען איהר מאַמען און איהרע יונגערע שוועסטערליך... און אַז זי אַליין פלעגט אין אַ שבת, אָדער אין אַ יום טוב אַרויסגעהן אין גאַס שפּאַצירען, האָט מען געקענט מיינען, אַז דאָ געהט אַ באַנקיר'ס אַ טאָכטער.

(פאָרטזעצונג קומט)

Kino „CORSO" Teatr

פון דאנערשטאג דעם 4 ביז זונטאג

KRÓLOWA PUSZCZY

Dramat w 10 aktach.

Drogim moim braciom **Adkowi i Izraelowi** z intencji ich wyjazdu do Francji życzę szczęśliwej podróży i pomyślności w nowym kraju.

Gitman Goldfarb

בעקאנטמאכונג.

די ביבליאטעק ביים האנדווערקער־קלוב אין ראדאם מאכט בעקאנט איהרע לעזער, אז ס'איז איינגעקויפט געווארען א גרעסערער סכום ביכער פון די נייעסטע אויסגאבען. די ביבליאטעק איז בערייכערט געווארען מיט די שענסטע און מאדערנסטע ביכער אזוי פון די גרעסטע יודישע שריפטשטעלער ווי אויך איבערזעצטע פון די גרעסטע קלאסיקער אין דער אייראפעאישער ליטעראטור.

בעקאנטמאכונג

דער סוחרים—פעראיין אין ראדאם מעלדעט זיינע מיטגלידער, דאס זונטאג דעם 21 נאוועמבער ד. י. 4 אזייגער נ. מ. וועט פארקומען אין אייגענעם לאקאל

די יערליכע אלגעמיינע בעריכטס—פערזאמלונג

רוב 18

מיט פאלגענדען טאג—ארדנונג:

1) עפענען די פערזאמלונג, 2) וואהלען פון פארזיצענדען, 3) בעריכט פון דער פערוואלטונג, 4) קאסע—בעריכט 5) דיסקוסיע, 6) וואהלען פון 3 מיטגלידער אין דער פערוואלטונג און 3 סטעלפערטרעטער, 7) וואהלען פון 4 מיטגלידער אין אויפזיכטס-ראט, 8) וואהלען פון 4 מיטגלידער אין דער קאמיסיע פון שידים—נבריכה און 4 פערטרעטער, 9) וואהלען פון 3 מיטגלידער און 2 פערטרעטער אין דער רעוויזיאנס קאמיסיע 10) פריע פארשלעגען

בעמערקונג: אין פאל ווען ס'וועט נישט זיין א גענוגענדע צאהל מיטגלידער, וועט די פערזאמלונג פארקומען 6 אזייגער אין זעלבען טאג און זי וועט גילטיג זיין ביי יעדע צאהל מיטגלידער. אנטייל נעהמען אין דער פערזאמלונג האבען רעכט די מיטגלידער, וועלכע האבען דעם מיטגלידס-אבצאהל ערלעדיגט ביז דעם 18 ד. מ. און בעזיצען א מיטגלידס לעגיטימאציע.

די פערוואלטונג.

איך רוף צו פעראנטווארטליכקייט!

די טערזאנען, וואס האבען אויף מיר געמאכט א שקר בילבול, אז איך האב געזאלט מפר'ען טישעל טאקעוש, וועלכער איז ציליב עגבת נפש געשטארבען. זיי זעלבע פערזאנען נ שט קוקענדיג וואס זיי האבען זיך שוין איבערציינגט, ביים ה' יעקב עהרענבערג, ווענען דעם פערשטארבענעמ'ס ארוואקאט ה' סידאלי האט פערזיכערט, אז מען נאכני סינרירס גארנישט אויף דער מסירת און הער'ען נישט אויף מיך צובעשלדיגען, או מ'ין נאמען איז יא א נמארנעש'יבען. איך בין גרייט צו גיהן צו א בית דין און אויב זיי וועלען עס בעווייזען בין איך מיכן צו בעצאהלען דעם גרעסטען קנס אויב זיי וועלען עס נישט טוהן און מיך ווייטער קאמפראמיטירען וועל איך זיי צוציהען צו גערינכעל כע פעראנטווארטליכקייט

יעקב יצחק ראטבארד.

יוסף זאלצער נ. ע.

קעלץ.

מאנטאג ביי נאכט דעם 2—טען נאוועמבער ה. י. איז נאך לאנגע און שווערע ליידען געשטארבען אין יודישען שפיטאל אין עלטער פון 46 יאהר. יוסף זאלצער וועלכער איז געווען לאנגיעהריגער מיטארבייטער און וויצע-פרעזעס פון יודישען האנדווערקער-פעראיין און מיטגליד פון קהלה-ראט אין קעלץ.

דער פערשטארבענער האט זיך אויסגעצייכענט מיט זיין עהרליכקייט און אביעקטיוויטעט אויף יעדען געביעט.

מיט'ן טויט פון פערשטארבענעם זאלצער האבען די קעלצער אינסטיטוציעס פערלוירען א גרויסען קראפט.

ראדאמער כראניק

ה' פרעזידענט מאשטשיצקי אין ראדאם.

פאריגען שבת האט אויף זיין צוריק-רייזע פון סקארזשיסקא צוגעפארען אין ראדאם דער ה' פרעזידענט מאשטשיצקי, וועלכער האט דא געווילט עטליכע שעה און געמאכט א בעזוך אין דער היגער געוועהר—פאבריק.

דעם ה' פרעזידענט האבען בעגריסט דער סטאראסטא ה' פטשעשעווסקי און דער גענעראל פון היגען 72 פולק ה' וויס און דער אבערקאמיסאר ה' קאמאליא

פערזענליכעס

נאך א לענגערע הפסקה איז דער פרעזעס פון דער קהלה—פערוואלטונג ה' קעניגסבערג צוריק טהעטיג אויף זיין אמט.

צי וועט ראדאם האבען א יודיש טעאטער?

ווי מיר הערען קומט זעהר שווער אן, אז אין ראדאם זאל אויף ווייטער, ווי פריהער, שפילען יודיש טעאטער. די סבה זאל זיין דאס, וואס די ריש־זיגע אויפגאבען פאר'ן טעאטער—זאהל און אנדערע איינריכטונגען פעריאנגען דעם יודישען אקטיאר, וועלכער ווערט שטארק אויסגעריסען און מוז ענדליך צוזעק בעירום ובחופר כל. דער ארטיסטען—פעראיין אין ווארשא זאל צוליב דעם האבען שטרענג פערזאגט זיינע מיטגלידער צו פאהרען קיין ראדאם, סיידען מען וועט זיי נישט פערזיכערען זייערע פראצענטער, אונאבהענגיג דערפון, צי נאך די פערשידענע הוצאות'ן וועט די אימפרעסאריע האבען זיי צו בעצאהלען, צי נישט. נאך דעם אלעם איז פערשטענדליך, אז ס'וועלען זיך געפונען ווייניג בעלנים צו דינגען דאס טעאטער אויף ריזיקע און דערפאר איז טאקי מעגליך, או ראדאם זאל בלייבען פולשטענדיג אהן א יודיש טעאטער.

„בר—כוכבא" שלאגט די ראדאמער רעפרעזענטאנץ מיט 3 געגען 0

(ש) חייגטיגען מאנטאג האט דער היגער „בר—כוכבא" געשפילט א פריינד-שאפטס—מעטש מיט דער ראדאמער רעפרעזענטאנץ, אין וועלכער ס'האבען אנטייל גענומען די בעסטע שפילער פון ר. ק. ס. „בר—כוכבא" איז דאס מאל ארויסגעטרעטען מיט א פערשטארקטער מאנשאפט, און זיך געענדיגט מיט א גלענצענדען נצחון פאר „בר-כוכבא" 3:0.

ס'איז כדאי צו באמערקען, אז „בר-כוכבא" האט דאסמאל געשפילט אויסגעצייכענט, און ווען ער זאל אזוי ווייטער זיך האלטען, האט ער נאך גרויסע שאנסען אריבערצוגעהן אין קלאס „בע", טראץ די צוויי דורכפאלען, וועלכע ער האט געליטען פון „גוויאזדא—אספלה".

צוליב דעם וואס אין „בר-כוכבא" זענען אריינגעטרעטען בעסערע כח'ות איז צו ערווארטען, אז אויף די צוויי רעוואנש-מעטשען מיט „גוויאזדא" און „אספלה" וועט „בר—כוכבא" ארויס מיט א נצחון.

KINO ODEON w RADOMIU :—: :—: **Od czwartku 4.XI r. b.**

Najnowszy superszlagier francuskiej wytwórni p. t **ZŁODZIEJ DUSZY**

Arcydzieło pierwszorzędne. Obraz, który co do treści i wykonania niczem nie ustępuje słynnemu obrazowi p. t. „**NĘDZNICY**".

Film o nadzwyczajnej treści i wykonaniu Przepych wystawy. Nadzwyczajna nowoczesna technika. Cudowne zdjęcia Paryża.

W roli głównej urocza Leda Nowa i prześliczny znany amant Ernest Verebes.

Reżyser Pierre Marodont. :—: Film określony przez prasę francuską zaszczytnem mianem „**Hymn miłości i piękna**". — ARCYDZIEŁO!!!

Od poniedziałku

głośny obraz sezonu

Hr. MARICA

w którym niebywałe tryumfy świata **K. Arewiaronsta** w roli głównej przemiły **H. LIEDTKE** i urocza **A GIBSON.**

צו מיין פעטער אין ניו־יארק!

אך בעט מיין ליבען פעטער יעקיל גליקסמאן אין ניו־יארק, ער זאל זיין אזוי העפליך און מיר שרייבען זיין אדרעס, איך וועל דאמאלס איהם קענען מיטטיילען, אז פון דעם געלד וואס ער שיקט קיין אזארקאוו דער-הלט איך און מיין שוועסטער גארנישט דאס געלד נעמען צו מיינע פעטערס משה און שמעון זילבערבערג דערפאר וואס דאס געלד ווערט געשיקט אויף זייער אדרעס, נישט קוקענדיג, וואס דאס געלד ווערט אויך געשיקט פאר מיר און מיין שוועסטער. זיי ווילען מיר אויך ניעט געבען דעם אדרעס פון פעטער אין ניו־יארק איך זאל נישט האבען צו ווענדען זיך צו ווענדען. מיר בעטען דעריבער דער ליבער פעטער זאל אונז שרייבען זיין אדרעס, באר ווענען מיר זאלען קענען אלעס ארויסשרייבען. איך געפין מיך אין ראדאם

ביי משה בוקאוויעצקע וואלאווא 43.

Teatr „ROZMAITOŚCI" w Radomiu.

Zrzeszenia Artystów Opery

מאנטאג דעם 8 ליסטאפאד

ŻYDÓWKA

אפערע אין 5 אקטען

דינסטאג דעם 9 ליסטאפאד

FAUST

אפערעטא אין 5 אקטען

אין 4 אקט א קלאסישער וואלץ

בילעטען פון 1.70 ביז 6 20 זל.

Redaktor ... CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska № 20.